

EU
CARES.

#YOUTH

E-TOOLKIT

SA OPERATIVNIM KURIKULUMOM

U okviru projekta

EU-CARES Evropski kolektivni narativi za pomirenje i isceljenje traume
putem angažovanja mladih i pripovedanja

Referentni broj projekta 101093735

OBJAVLJENO
JUNA 2024

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

EU-CARES

Evropski kolektivni narativi za pomirenje i isceljenje traume kroz učešće mladih i pripovedanje

E-Priručnik

Pripremljen od strane CESIE-a i NVO PRIMA.

ERASMUS-YOUTH-2022-CB

Projekat br: 101093735

Sadržaj

1. Uvod
2. Kontekst
3. Smernice za stručnjake
4. Tehnike
5. Reči su važne
6. Operativni kurikulum

1. UVOD

EU-CARES e-Priručnik nastao je kao odgovor na duboko ukorenjenu kolektivnu traumu koja vlada na Zapadnom Balkanu. Ona je pogoršana istorijskim sukobima i nedavnim događajima poput rata u Ukrajini. Fokusira se na negovanje pomirenja, posebno među mladima u regionu. Projekat ima za cilj suprotstavljanje dominantnim narativima nepoverenja i porastu nacionalizma i šovinizma u regionu i na globalnom nivou. EU-CARES ima za cilj da usadi kritičko razmišljanje i stvori nove narative za kolektivno isceljenje i društvenu koheziju podsticanjem aktivnog učestvovanja i dijaloga.

E-Priručnik nastao je u saradnji sa omladinskim radnicima, kao i stručnjacima iz polja umetnosti i pripovedanje. Nudi praktične resurse i smernice za korišćenje metodologija pripovedanja u različitim domenima, od isceljivanja traume do socijalne inkluzije. Takođe, služi kao sveobuhvatan okvir za integraciju pripovedanja u adresiranje društvenih izazova, poput inkluzije manjina, i to zahvaljujući činjenici da crpi informacije iz različitih kulturnih pozadina.

Koristeći informacije prikupljene iz anketa, fokus grupa i temeljnog procesa evaluacije sprovedenog tokom međunarodne obuke u Palermu, priručnik identifikuje najbolje prakse u sedam zemalja članica konzorcijuma (Albanija, Belgija, Bosna i Hercegovina, Italija, Crna Gora, Poljska i Srbija). Implementirali smo Društvene Laboratorije i druge inovativne metodologije i uključili zainteresovane strane, da bismo zajedno kreirali ovaj priručnik. Cilj EU-CARES-a je dalje usavršiti i prilagoditi priručnik različitim nacionalnim kontekstima, osiguravajući njegovu efikasnost u promociji pomirenja i rešavanja konflikata. Obuka je pružila bogate uvide u složenosti pomirenja i isceljivanja traume u regionu, ali i proširila postojeće perspektive prema transformaciji konflikata.

2. POZADINA

U preliminarnim fazama našeg projekta partnerske organizacije sprovele su sveobuhvatnu inicijativu istraživanja u sedam zemalja učesnica. Istraživanje je uključilo 142 pojedinca, koji obuhvataju stručnjake iz oblasti umetnosti, stručnjake za pripovedanje i omladinske radnike. Na osnovu ovih napora, konzorcijum je formirao osnovu za buduće korake, pružajući fundamentalne uvide u znanje i primenu metoda i tehnika pripovedanja na isceljivanje traume i rešavanje konflikata.

Rezultati prikupljeni iz ovog istraživanja i predstavljeni putem grafičkih prikaza, podržali su nekoliko demografskih aspekata i istakli bogatstvo iskustva u pripovedanju kod učesnika. Ovi podaci takođe su pokazali panoramski prikaz različitih perspektiva koje oblikuju naše kolektivno razumevanje, zahvaljujući raznolikosti starosnih grupa, polova, nacionalnosti i profesionalnih pozadina ispitanika.

Važno je napomenuti da je istraživanje uočilo saglasnost među ispitanicima o ključnoj ulozi pripovedanja kao fundamentalnog činioca za izgradnju empatije i podsticanje dijaloga. Učesnici su tvrdili da pripovedanje ima potencijal kao katalizator procesa pomirenja. Takođe su istakli njegov transformacioni potencijal zajedno sa stvaranjem narativa s ciljem podsticanja nade, otpornosti i kolektivnog isceljenja.

U okviru istraživanja se takođe analizirala mogućnost prilagođavanja tehnika pripovedanja multikulturalnim kontekstima kako bi se diskutovalo o njegovom potencijalu u angažovanju sa mlađom publikom. Dok je digitalno pripovedanje izronilo kao globalni trend, učesnici su diskutovali o njegovoj efikasnosti u različitim terminima, što je podstaklo razmišljanja o njegovom integrisanju u šire inicijative pomirenja.

U drugoj fazi, konzorcijum je učestvovao u organizaciji serija fokus grupa koje su pružile dublje razumevanje metodologija pripovedanja, nudeći preporuke zasnovane na praktičnim iskustvima. Učesnici su identifikovali žive biblioteke, lične narative, igre i pozorišne predstave kao efikasne alate. Svaka od ovih tehnika ima jedinstvenu sposobnost da podstakne empatiju i iznedri značajan dijalog.

Međutim, diskusije unutar fokus grupa takođe su istakle potrebu za uravnoteženim pristupom, odvrćajući od usvajanja invazivnih metodologija poput živih biblioteka u postkonfliktnim okruženjima. Empatija i kulturna osetljivost istaknuti su kao osnova za osiguranje efikasnog angažovanja kako od strane pripovedača tako i od strane učesnika u aktivnostima.

Posmatrajući dalje evoluirajući pejzaž pripovedanja, nailazimo na nastajuće trendove poput videa, animacije i postera. Ove tehnike i tehnologije su zadobile maštu stručnjaka. One nude nove puteve za istraživanje narativa i kolektivnog isceljenja. Njihov potencijal prevazilazi jezičke i kulturne barijere i pomaže u angažovanju različite publike, što ih čini izuzetno značajnim u stremljenjima ka pomirenju.

Kofinansirano od strane Evropske unije. Stavovi i mišljenja izraženi su isključivo stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Evropske unije ili Evropske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA) i ni Evropska unija niti EACEA ne mogu biti odgovorni za njih.

Odlučni smo u negovanju inkluzivnosti i raznolikosti, jer smo zainteresovani da ugradimo ove principe u naše inicijative pripovedanja u budućnosti. Nadamo se da ćemo, koristeći nove tehnologije, uspeti da pojačamo marginalizovane glasove, sa krajnjim ciljem da zajedno stvaramo narative koji odjekuju preko granica i podstiču uzajamno razumevanje i solidarnost među narodima i zajednicama.

U duhu saradnje, posvećeni smo početku putovanja ka kolektivnom otkriću, mobilišući transformacijsku moć pripovedanja kako bismo lakše navigirali kroz procese isceljenja traume i rešavanja konflikata. Zahvaljujući kontinuiranom dijalogu, zajedničkim refleksijama i akcijama, nastavljamo da radimo na pravednijem, empatičnijem i pomirenijem društvu.

Tokom našeg projekta, fokus grupe sprovedene u zemljama učesnicama pružile su vredne uvide u efikasnost tehnika pripovedanja u različitim kontekstima, nudeći smernice za naše kolektivne napore u isceljivanju traume, rešavanju konflikata i socijalnoj inkluziji.

Učestala tema u ovim diskusijama bila je prepoznavanje audio-vizuelnog pripovedanja kao moćnog alata za uključivanje mlade publike. Učesnici su istakli potrebu za dinamičnim i vizuelno privlačnim narativima kako bi privukli i zadržali pažnju mladih u sve digitalnijem dobu. To naglašava važnost korišćenja multimedijalnih platformi i inovativnih formata pripovedanja kako bi se doprlo do savremene publike i sa njom povezalo.

Učesnici fokus grupa su takođe raspravljali o efikasnosti inkluzivnih narativa kao odraza raznolikosti životnih iskustava u našim zajednicama. Oni su istakli vrednost uključivanja tradicionalnih kulturnih elemenata, poput muzike, folkloru i istorijskih narativa, kako bi se inicijative pripovedanja ukorenile u lokalnim kontekstima i kako bi se promovisalo razumevanje i pomirenje kultura. Isticanjem glasova i perspektiva koje su nedovoljno zastupljene, pripovedanje može služiti kao moćno sredstvo za društvenu inkluziju i kolektivno iscljenje.

Tokom istraživanja interaktivnih tehnika pripovedanja, poput igara i ličnih narativa, učesnici su istakli važnost podsticanja aktivnog uključivanja i dijaloga među učesnicima. Podsticanjem saradnje i kokreiranja, inicijative pripovedanja mogu osnažiti pojedince da autentično podele svoje priče i doprinesu širim razgovorima o pomirenju i društvenim promenama.

Učesnici su takođe raspravljali o kompleksnosti adresiranja osetljivih istorijskih pitanja unutar narativa pripovedanja i istakli potrebu za narativima koji pružaju uravnotežene perspektive dok istovremeno promovišu empatiju i razumevanje. To zahtijeva pažljivo razumevanje i poznavanje osetljivih istorijskih tema i posvećenost promovisanju pomirenja kroz inkluzivne prakse pripovedanja.

U različitim nacionalnim kontekstima, učesnici su istakli važnost korišćenja narativa vođenih empatijom i univerzalnih komunikacijskih kodova kako bi doprelo do publike. Razumevanjem vrednosti zajedničkog simbolizma, metafora i arhetipova, pripovedači mogu da stvorei veze i

podstiču razumevanje preko kulturnih granica, postavljajući temelje za značajan dijalog i pomirenje.

U zaključku, uvidi prikupljeni iz fokus grupa predstavljaju bogat okvir perspektiva i iskustava, usmeravajući naše napore ka razvoju inkluzivnih i uticajnih inicijativa pripovedanja. Uključivanjem različitih glasova, prihvatanjem digitalne inovacije i podsticanjem dijaloga, možemo iskoristiti transformacijsku snagu pripovedanja kako bismo inspirisali pozitivne promene i promovisali pomirenje u zajednicama širom sveta.

3. SMERNICE ZA STRUČNJAKE

Na osnovu analize rezultata, pripovedanje je prepoznato kao koristan alat za povezivanje društvenih i kulturnih problema koji proizlaze kako iz konfliktnih, tako i iz post-konfliktnih situacija. Međutim, alat gubi svoj potencijal bez znanja o tome kako ga koristiti. Stoga, kako bi pripovedanje bilo efikasno, potrebno je izraditi metodologiju koja će voditi stručnjake kroz sprovođenje aktivnosti pripovedanja. Ono što sledi proizlazi iz iskustva naših stručnjaka i empirijskih opservacija prikupljenih tokom obuke u Palermu. Odlučili smo da izdvojimo pet osnovnih metodoloških smernica:

1. Budite vešt facilitator

U aktivnostima pripovedanja, učesnici se uključuju u interakcije i diskusije koje uključuju, do neke mere, njihov privatni život i stavove. To je osetljivo područje, jer se stvari lako mogu izmaći kontroli ili postati napete. Predlaganje i vođenje takvih aktivnosti zahteva snažne veštine facilitacije i komunikacije. Uloga facilitatora nije samo nadgledanje izrade zadatka, već aktivno učešće u njemu kao posrednika. Oni su dužni da podstiču razgovore koji su usmereni prema postizanju dogovora, uz minimalno i neutralno intervenisanje. Sprovoditi aktivnosti vezane za traumu takođe zahteva poznavanje psihologije i posebnu obuku. U svim slučajevima, facilitator radionice treba imati na umu da služi zajednici. Njihova volja i interesi treba da ostanu po strani.

2. Stvorite siguran prostor

Siguran prostor je sredina u kojoj nijedna osoba ili grupa ne oseća osudu, diskriminaciju ili prozivanje zbog izlaganja dela sebe. U kontekstu pripovedanja, to znači stvaranje atmosfere otvorenosti i poverenja koja će podstaći učesnike da govore iskreno. Mnoge praktične stvari mogu se učiniti: dinamični i neformalni načini za pokretanje razgovora da bi se oslobodili sramote i stida, raznovrsne aktivnosti kako bi se osiguralo da se svako oseća ugodno i slobodno da govori, ili sprovođenje igara koje se bave emocijama, podstiču empatiju i pomažu u prevazilaženju barijera među učesnicima. Budući da je sigurnost osećaj, ne postoji definitivan način da se on nadahne kod drugih. Na facilitatoru radionice je da pronađe način.

3. Upoznajte svoju publiku

Deo rada facilitatora radionice je prikupljanje informacija o publici ili ciljnoj grupi koja će izvoditi aktivnosti. Poznavanje dobi učesnika, uloge u društvu i zajednice kojoj pripadaju početna je tačka za razumevanje njihove kulture, istorije i aktuelnih problema. To je osnovni preduslov za odabir aktivnosti koje će učinkovito služiti cilju koji je zajednica postavila. Iako većina aktivnosti pripovedanja može imati višestruke svrhe, neće svaka zajednica imati koristi od bilo koje aktivnosti.

4. Osmislite plan

Pripovedanje je najefikasnije kada je strukturirano na putanji koja postepeno omogućava razumevanje, dijalog i postepeno pojavljivanje korena promena. Takve putanje moraju biti pažljivo izgrađene od strane facilitatora radionice koji ima jasno i nepristrasno razumevanje stanja, pozadine i želja učesnika. Dok neke aktivnosti olakšavaju trenutke razmišljanja, neke služe za suočavanje, a druge omogućavaju emocionalno povezivanje. Na facilitatoru radionice je da kreira plan gde svaka aktivnost deluje kao korak ka cilju, i gde učesnici imaju više prilika da se vrate istim temama iz različitih uglova. Struktura plana trebala bi omogućiti učesnicima da se pomire jedni s drugima, idealno oslobađajući facilitatora od potrebe za intervencijama. Izgradnja balansiranog i promišljenog plana zahteva mnogo razmišljanja i prethodnog iskustva. Naravno, svaka grupa zahteva plan dizajniran za datu priliku.

5. Prilagodite aktivnosti

Aktivnosti pripovedanja nisu urezane u kamen. One predstavljaju uputstva koje su u određenim slučajevima uspele služiti pravom cilju. Međutim, na osnovu potreba publike, kulturne specifičnosti ili materijalnih ograničenja, može se desiti da facilitator radionice mora modifikovati aktivnosti. Važno je imati na umu koji je cilj. Ako modifikacija odgovara cilju, onda je legitimno napraviti izmene. Na facilitatoru je da donese mudar sud o situaciji, i da ne dozvoli da na njega utiču okolnosti ili njegov položaj. Predlog aktivnosti će se nalaziti u odjeljku "Operativni kurikulum" ovog priručnika.

4. TEHNIKE

SLAVLJENJE RAZNOLIKOSTI

Eksplicitno povezano sa društvenom inkluzijom, slavljenje raznolikosti ističe bogatstvo razlika među pojedincima i zajednicama promovirajući inkluzivnost i izazivajući postojeće i potencijalne stereotipe.

Ono osigurava da se različiti glasovi i perspektive predstave prilikom kreiranja narativa. Raznolikost je tako uključena kako u opisu tema i postavki, tako i u karakteristikama likova.

Kolaborativno pripovedanje pomaže u podsticanju slavljenja različitosti i doprinosi osnaživanju svakog pojedinca. Uključuje različite glasove u procesu stvaranja narativa. Štaviše, implicitno vodi ka ispitivanju stereotipa i njihovom rušenju kako bi se ponudile nekonvencionalne perspektive.

Kao zaključak, ova tehnika namerno predstavlja raznolikost publike i osnažuje zajednice. Prihvatajući i ističući raznolikost, pripovedači istražuju stereotipe i ističu vrednost raznolikosti u ljudskim iskustvima.

KRUGOVI PRIPOVEDANJA: Krug oprostaja

Tehnika krugova pripovedanja koristi kolaborativni pristup zasnovan na praksama izgradnje zajednice. Osobe se ohrabruju da pronađu zajednička tla i razumevanje deleći svoje lične priče s drugima. U okviru kreativnog procesa, učesnici doprinose stvaranju sigurnog okruženja koje pomaže prevazilaženju predrasuda u vezi sa poreklom, iskustvima i perspektivama i tako promovira inkluzivnost. Grupama učesnika takođe se preporučuje da vežbaju svoje veštine aktivnog slušanja, uključujući praksu empatije.

Krugovi pripovedanja često uključuju prakse koje podsećaju na rituale i ceremonije. Ovi elementi se odnose na potrebu za označavanjem početka i kraja sesija kako bi se unapredila konstrukcija svetog prostora. To zaista pomaže govornicima da postavljaju granice vremena i prostora unutar kolektivnog emocionalnog procesa isceljenja.

Unutar krugova pripovedanja, krug oprostaja opisuje specifičan proces koji ima za cilj podsticanje učesnika da istraže opraštanje i izgradnju opraštanja unutar sebe i prema drugima, sa ciljem emocionalnog oslobađanja.

Učesnici se okupljaju u nenametljivom okruženju koje pruža podršku i tako grade osećaj međusobne podrške i zajednice, jačajući veze poverenja. Kroz ovaj proces, oprost može biti doživljen i izražen. Dolazi zajedno s drugima, samima sobom, ili čak sa apstraktnim konceptima ili fiktivnim situacijama.

Na kraju sesije i zaključenja kruga, učesnici se mogu okupiti kako bi potvrdili kolektivno putovanje opraštanja koje su doživeli. Takođe, mogu iskoristiti ovaj trenutak da izraze zahvalnost za priliku da slušaju, podržavaju, budu slušani i podržani. Ovaj osećaj završetka jača veze stvorene unutar kruga i pruža osećaj rešenja i isceljenja.

PRIPOVEDANJE U ZAJEDNICI

Pripovedanje ne zahteva uvek siguran i posvećen prostor, već se može izvoditi i tokom drugih događaja. U ovim okvirima, događaji služe kao platforma za članove zajednice da se povežu i unaprede svoj osećaj pripadnosti zajednici. Inkluzivnost i raznolikost su lajtmotivi ove tehnike, uz formate otvorenog mikrofona i intimne atmosfere. Pozadina može biti različita, ali facilitatori i domaćini moraju biti različiti, a interaktivni elementi bi trebalo da budu uključeni. Štaviše, to je ono što krugove pripovedanja čini vrednim sredstvom u ovom konceptu.

Kada se izvodi tokom događaja, pripovedanje u zajednici može imati značajnu ulogu u jačanju zajednica, promovisanju razumevanja i slavljenju raznolikih glasova koji čine narative zajednica. Format otvorenog mikrofona, u ovom slučaju, može biti opcija. Fleksibilna struktura i odsustvo specifičnih vremenskih okvira ostavlja prostor za spontanost, igru i kolektivnu konstrukciju značenja.

Bilo da je postavka intimna ili javna, pripovedanje u zajednici igra temeljnu ulogu za osećaj jedinstva, pripadnosti i sličnosti koji drže zajednicu na okupu.

KONTRA-NARATIVI I DEKONSTRUKCIJA

Kontra-narativi su ključni elementi procesa transformacije konflikta. Oni su moćni alati za rastavljanje štetnih zajedničkih narativa koji doprinose ili mogu doprineti stvaranju predrasuda i kristalizaciji stereotipa. Cilj ove tehnike je stvaranje alternativnih narativa koji bi mogli promovisati međusobno razumevanje i saradnju između pojedinaca i grupa.

Pre svega, korisno je identifikovati dominantne narative u konfliktu. Oni bi zatim trebali biti dekonstruisani kritičkom analizom s ciljem da se rasklope njihovi konstitutivni delovi. Nakon što je završena ova prva faza, učesnici mogu i treba da dovedu u pitanje legitimnost perspektiva i stavova uklopljenih u dominantne narative koje su otkrili i analizirali. Uređivanjem ovih narativa, donoseći različite perspektive, mogu pružiti nijansirano razumevanje konflikta.

U ovom kontekstu, fundamentalno je humanizovati druge (bilo pojedince ili grupe) prezentujući realistične narative. Kada se to učini, učesnici mogu kreirati kontra-narative kao akt otpora konfliktu, nudeći alternative dominantnim pričama. Čak i ako je konfliktna, diskusija nikada ne bi smela napustiti poštovane norme i svest o tome da nema konačne istine. Krajnji cilj je olakšati dijalog ili raspravu i ceniti kompleksnost narativa.

KREATIVNA UMETNIČKA TERAPIJA

Ekspresivna ili kreativna umetnička terapija opisuje uključivanje kreativnih i umetničkih aktivnosti za promovisanje emocionalnog, fizičkog i psihičkog blagostanja. Ova tehnika prepoznaje terapeutske prednosti bavljenja umetničkim izražavanjem. Treba da je sprovede iskusni i kvalifikovani praktičari, uglavnom terapeuti.

Pristupi bi trebali biti brojni i raznoliki, jer je svaka kreativna tehnika nekome bolja, a drugima lošija. Ohrabruje se praksa koja integriše um i telo, kao i izražavanje i predstavljanje emocija.

EMOCIONALNA REGULACIJA

Pristupi emocionalnoj regulaciji uključuju korišćenje narativnog stvaranja i pripovedanja za istraživanje, izražavanje i na taj način regulisanje emocija. Često se koristi za postizanje efikasnijeg upravljanja emocijama kod pojedinaca koji imaju za cilj razumeti način na koji se osećaju. Može biti korisna u rešavanju sukoba, da otvori put za zajednički krug pripovedanja.

Pojedinci stvaraju narative koji im pomažu da opišu svoje emocije. Njihova osećanja sada mogu biti na sceni i biti viđena i od strane publike. Ove emocije se mogu lako identifikovati, a druge mogu pomoći u označavanju i poboljšanju jasnog razumevanja osećaja kako na individualnom tako i na kolektivnom nivou.

Eksternalizovanje emocija dopuštaj pojedincima da smanje osećaj da su preplavljeni ili konzumirani njima. Verovatno će se u ovom procesu pojaviti pokretači i uzroci povezani s emocijama, što će pružiti priliku da se razumeju okolnosti nećijih emocija i da se radi na njihovoj regulaciji.

PRIČANJE PRIČA VOĐENO EMPATIJOM

Ova tehnika je fundamentalna ako je volja facilitatora da izazove i neguje empatiju u svojoj publici. Stvara duboke emocionalne veze između glavnih likova priča i pojedinaca koji čine publiku. Konkretno, ovaj pristup pomaže u razbijanju društvenih i kulturnih barijera osiguravajući da publika može da pronađe likove u priči koje će povezati i na taj način podstaknuti na međusobno razumevanje.

U pitanju je maštovit pristup koji ima za cilj da poboljša identifikaciju pojedinca ili grupe sa likom te koristi živopisan opis i slike. Zahvaljujući ovim elementima, iskustva likova su detaljno prikazana, omogućavajući publici da se uključi u neku vrstu imerzivnog iskustva identifikacije. Štaviše, može se pružiti više perspektiva kako bi se omogućilo pričama da emocionalno odjeknu među ciljnom publikom.

Ovaj proces često poboljšava vizualizaciju i ispoljavanje ranjivosti i stvara osećaj autentičnosti koji pomaže u kreiranju zajedničkog osećaja pripadnosti čovečanstvu. Publika se tako ohrabruje da se uključi u proces društvene inkluzije, kroz procese identifikacije i stvaranja priča.

PRIČA OČI U OČI

Ova tehnika u osnovi ima za cilj pružanje pristupa, a ne specifične metodologije. U stvari, ona savetuje pripovedaču da održi direktan kontakt očima s publikom kroz naraciju, čineći je motivišućom.

Pripovedanje pristupom oči u oči stvara intimnu vezu između publike i pripovedača, čime se pospešuje stvaranje veza poverenja, kredibiliteta pripovedača i njegovog/njenog/njihovog narativa. Privlači pažnju i prenosi iskrenost, dve bitne karakteristike komunikacije koja će uključiti emocionalnu rezonancu.

Kao pristup, pričanje priča oči u oči omogućava učesnicima i facilitatorima da se prilagode reakcijama jedni drugih i pronađu zajedničke osnove za slaganje i izgradnju značenja. Rezultat je dublja povezanost i stvaranje efektivnijeg diskursa.

PORODIČNO NASLEĐE

Pripovedanje o porodičnom nasleđu ima ulogu u očuvanju kulture i porodičnom ili zajedničkom povezivanju. Ipak, koristi se i kao moćno sredstvo za rešavanje sukoba. Može se primeniti i za lečenje traume. Konkretno, ova metodologija pripovedanja može se koristiti i u početnoj i u završnoj fazi procesa zaceljenja. Kroz deljenje priča, zapravo, pojedinci se mogu pozabaviti prošlim sukobima unutar svojih porodica ili direktno ili indirektno dodirnuti svoje zajednice, i mogu pomiriti razlike deleći lične i kolektivne emocije. Zatim bi pojedinci i zajednice trebalo krenuti na put ka izlečenju i pomirenju.

Primenjeno na rešavanje konflikata, pripovedanje o porodičnom nasleđu može omogućiti učesnicima da se ponovo osvrnu i reinterpretiraju kolektivne istorijske događaje, podstičući konceptualizaciju novih perspektiva, a time i razumevanje. Otvorenim razgovorom o prošlim sukobima i njihovom uticaju na porodičnu dinamiku, pojedinci mogu da saosećaju sa iskustvima jedni drugih, podstičući isceljenje i saosećanje. Kroz dijalog i naizmenično pripovedanje, porodice mogu identifikovati zajedničke osnove, uspostaviti veze poverenja i raditi na rešavanju tekućih i prošlih tenzija.

Pripovedanje o porodičnom nasleđu takođe može biti od pomoći kada se pristupi procesima isceljivanja trauma unutar porodice. Priče o preživljavanju i otporu mogu ojačati osećaj pripadnosti i poboljšati zajedničku sliku porodičnih veza. Pripovedanje može, u ovom slučaju, pomoći u potvrđivanju zajedničkih iskustava i procesnih trauma koje su se možda dogodile čak i u prošlim generacijama koje zajednički leče sadašnje i prošle rane. U ovoj situaciji stvara se okruženje

Kofinansirano od strane Evropske unije. Stavovi i mišljenja izraženi su isključivo stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Evropske unije ili Evropske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA) i ni Evropska unija niti EACEA ne mogu biti odgovorni za njih.

podrške i pojedinci se konačno mogu osećati prihvaćenim i osnaženim u pogledu svojih trauma kako unutar tako i izvan grupe nuklearne porodice.

U zaključku, pripovedanje o porodičnom nasleđu je moćna metodologija koja se koristi u slučaju transformacije sukoba i/ili iseljivanja traume unutar grupa, plemena ili porodica. Ono pomaže učesnicima da preispitaju istorijske narative i vodi ka prevazilaženju sukoba zahvaljujući empatiji i aktivnom slušanju.

PRIPOVEDANJE BUDUĆNOSTI

Ova narativna tehnika predviđa alternativne budućnosti za rešavanje sadašnjih sukoba ili dijametralno suprotstavljenih perspektiva i promovisanje kolektivnog lečenja traume i rešavanja sukoba. Uključuje umeće narativa koji mogu ili trebaju dovesti u pitanje glavne tokove perspektiva osnaživanjem delovanja i sposobnosti pojedinaca. Ove priče bi trebale olakšati dijalog i podstaknuti nadu za buduće generacije i akcije, time promovišući otpornost kako pojedinaca tako i zajednica.

Koristeći ovu tehniku učesnici kolektivno zamišljaju pozitivne rezultate za sadašnje probleme i istražuju inovacije u budućnosti. Oni preoblikuju narative i pokušavaju da pronađu zajedničke osnove, radeći zajedno na pomirenju.

ARHETIP HEROJSKOG PUTOVANJA

Arhetip herojskog putovanja je strukturirani proces pripovedanja koji koristi mitove, legende i priče iz raznih kultura. To je okvir koji se može prilagoditi, ali nepogrešivo mora odjeknuti kod publike. Njegov cilj je da prikaže izazove, puteve rasta i trijumfe na individualnim životnim putovanjima na putu svojstvenom heroju.

Faze arhetipa uključuju poziv na avanturu (heroj prima poziv da napusti običan svet i krene na avanturističko putovanje), odbijanje poziva (heroj se može odupreti pozivu zbog straha ili nevoljnosti da napusti zonu udobnosti), susret s mentorom (heroj nailazi na vodiča koji pomaže na putovanju), prelazak praga (heroj se svesno upušta u avanturu), testovi i neprijatelji (heroj se suočava s izazovima i stiče iskustvo u odnosu prema neprijateljima), pristup najdubljoj pećini (heroj se suočava sa značajnim izazovom), iskušenje (heroj prolazi test za koji je potrebna hrabrost), nagrada (heroj dobija nagradu - znanje, moć ili ostvarenje), put nazad (heroj kreće na putovanje nazad u običan život), vaskrsnuće (heroj se suočava s konačnim izazovom da dokaže veštine stečene tokom putovanja), povratak s eliksirom (heroj se vraća u običan svet sa sredstvom koje će koristiti u budućnosti i deliti).

Učesnici tako integrišu priču o junaku sa svojim ličnim brigama i iskustvima, identifikujući se sa pričom i njenim pozitivnim ishodom i podstičući kolektivno deljenje emocija u pravcu pomirenja.

VREMENSKA LINIJA ŽIVOTA

Vremenska linija života ima za cilj kontekstualizovanje značajnih događaja, iskustava, trauma i prekretnica kroz vizuelnu reprezentaciju kako bi se mapirao hronološki sled događaja u životima pojedinaca i kolektiva.

Ova tehnika se može koristiti za olakšavanje samorefleksije i može pomoći facilitatoru da stekne uvid u živote i traume učesnika. Izuzetno osetljiva, ovakva vremenska linija se može koristiti tokom procesa zaceljivanja traume kako bi se pomoglo pojedincima da procesuiraju i shvate traumatična iskustva. Ova tehnika se može se primeniti kako u kolektivnom tako i u individualnom okruženju. Štaviše, vremenska linija se može kreirati digitalnim ili analognim alatima, uključujući upotrebu simbola, ili kodiranje, uključujući i kodiranje bojama.

Uopšteno slede tri koraka: identifikovanje ključnih događaja njihovim navođenjem, postavljanje tih događaja hronološkim redom stvarajući linearnu predstavu života pojedinca i dodavanje detalja, emocija i razmišljanja povezanih sa svakim događajem kako bi se pružila sveobuhvatnija slika njihovih iskustava.

Završava se deljenjem ličnih životnih linija svakog od učesnika u slučaju kolektivnih sesija. Ponekad facilitatori takođe mogu zadati temu za grupnu diskusiju nakon individualnog sprovođenja ove aktivnosti.

NARATIVNO POSREDOVANJE

Priče mogu transformisati i često preobličiti narative sukobljenih strana. Korišćena u rešavanju sukoba, ova tehnika se fokusira na transformativni potencijal priča. Posebno, pojedinci koproduciraju svoju stvarnost kroz priče koje pričaju sebi i drugima o svojim iskustvima i životima.

Narativno posredovanje olakšava stvaranje kolaborativnog procesa u kojem strane koje su u sukobu u sadašnjim trenucima mogu biti koautori zajedničkog narativa koji osporava glavni narativ mržnje. Ova priča bi trebala promovisati razumevanje i težiti rešavanju.

Ovaj pristup se sastoji od nekoliko koraka: počinje priznavanjem različitih pozadina koje pojedinci imaju i prepoznavanjem subjektivne prirode narativa i stvaranjem prostora izražavanja zahvaljujući posrednicima. Oni takođe vode učesnike u ispitivanju osnovnih uverenja, vrednosti i emocija koje doprinose njihovim pričama. Kasnije, zahvaljujući posrednicima, narativno posredovanje identifikuje i rešava štetne narative koji mogu produžiti sukob. Tada počinje proces dekonstrukcije, zajedno sa zajedničkom rekonstrukcijom.

To svakako podrazumeva da se učesnici dobrovoljno pridružuju ovom procesu saradnje, inače bi celokupna efikasnost procesa mogla biti ugrožena.

NARATIVNA TERAPIJA

Korišćena u terapijskim okruženjima, ova tehnika se fokusira na priče koje ljudi izmišljaju i pričaju kako bi opisali svoje živote i traume, te značenje koje te priče stvaraju za pojedince i kolektiv.

Ovaj pristup su osamdesetih godina prošlog veka razvila dva američka psihologa, Vajt i Epston, a zasniva se na pretpostavci da pojedinci reinterpetiraju i rekonstruišu priču koju kreiraju dodajući različita značenja prema scenariju.

Ključni elementi ove metode uključuju eksternalizaciju problematičnog pitanja ili problema kako bi ga drugi mogli percipirati kao odvojenog od pojedinca. Dekonstrukcija ograničavajućih narativa je takođe fundamentalna i predstavlja osnovu za rekonstrukciju i izgradnju višestrukih perspektiva.

U zaključku, ova metodologija može informisati pristupe saradnje koji pretpostavljaju kulturnu osetljivost kao smernicu, priznajući svakog pojedinca ili zajednicu.

LIČNI NARATIVI

Lični narativi podstiču učešće pojedinaca koji će podeliti svoje priče, iskustva i perspektive. To je moćno sredstvo za postizanje društvenih promena i inkluzije jer omogućava autentične reprezentacije različitih glasova, često uvodeći razumevanje i povezanost među učesnicima kao osnovu za angažman.

Neki od ključnih aspekata povezani su s inspirativnim ishodom koje ova tehnika može imati i modeliranjem. U stvari, lični narativi mogu inspirisati druge povećanjem otpornosti. Štaviše, ona promoviše dijalog, pozivajući učesnike da diskutuju i redefinišu osnovna značenja zajedničkih priča. Takođe ima obrazovnu vrednost i može pomoći u stvaranju empatije i međusobnog poštovanja, što je osnova za prakse izgradnje zajednice. Lični narativi su takođe povezani sa intersekcionalnošću. Višestruke perspektive razbijaju stereotipe i smanjuju kulturološke predrasude.

U zaključku, oni osnažuju pripovedače. To može biti ključno u slučaju marginalizovanih ili nedovoljno zastupljenih grupa.

PODKAST

Podkasti su tehnike pripovedanja koje se mogu koristiti u svim fazama procesa isjeljivanja traume budući da olakšavaju proces ozdravljenja kroz opis trauma i deljenje sa drugima, bilo da su oni prijatelji ili javnost.

Podkasti mogu pomoći u stvaranju sigurnog okruženja koje podtiče oćećaj razumevanja ljudi koji su se suočili sa traumatčnim iskustvima. Deljenje bez potrebe da se pojavljujete u videu ili fotografijama, korištenje zapisa glasova u sigurnom okruženju sasvim sigurno pojačavaju katarzu.

Podkasti se takođe mogu koristiti za podizanje svesti o doživljenim traumama, a mogu postati i korpus znanja za razmenu i na taj način delovati edukativno na ljude u pogledu proživljenih iskustava. Štaviše, podkasti mogu povezati ljude, prevazilazeći granice država i podsticati osnaživanje na globalnom nivou, stvarajući zajednicu podrške koja zajedno leči inspirisana nadom.

LIKOVI

Cilj ovog pristupa je poboljšati identifikaciju publike u procesu naracije. Stvaranje likova predstavljenih u pričama treba da odjekne kod publike. Uopšteno, likovi treba da neguju osećaj povezanosti i empatije među učesnicima. Konkretno, u zavisnosti od cilja sesije, ova tehnika može premostiti praznine i izazvati dominantne stereotipe. Ova tehnika je identifikovana kao efikasna u kontekstima u kojima facilitatori imaju za cilj socijalno uključivanje.

Ovaj pristup se sastoji od nekoliko ključnih aspekata. Konkretno, reprezentacija likova treba da odražava različite pozadine i iskustva. Takođe treba da bude što je moguće više intersekcionalan, oslikavajući kulture, etničke pripadnosti, pol i sposobnosti. Drugi fundamentalni aspekt je vezan za zastupljenost različitih socio-ekonomskih pozadina kako bi se proširilo učešće na različite komponente društva.

Ova tehnika takođe pokušava da omogući povezanost prikazujući realistične izazove i borbe. Humanizacija likova pomaže procesima identifikacije unutar publike. Narativi vezani za likove često opisuju zajednička ljudska iskustva, naglašavajući zajedničke osnove, kao što su ljubav i gubitak, prijateljstvo i rast.

Konačno, ova tehnika uključuje proces rasta i razvoja lika i na taj način omogućava vezu između publike i likova koji kreću na transformativna putovanja. Takođe, ona omogućava likovima da pozitivno rezonuju s pojedincima iz različitih kulturnih sredina i da koriste inkluzivni jezik iz drugačije perspektive.

NARATIVI RESTORATIVNE PRAVDE

Ovi narativi se fokusiraju na popravljjanje štete uzrokovane sukobima. Oni promovišu isceljenje i pomirenje među pojedincima. Umesto naglašavanja kazne, restorativna pravda nastoji odgovoriti na potrebe žrtava i počinitelja, uključujući i širu zajednicu, koja je identifikovana kao pozitivan akter koji može olakšati komunikaciju, poboljšati razumevanje i podstaknuti odgovornost.

Ključni aspekti restorativne pravde uključuju kolektivno priznanje štete, opis priča žrtve, kao i priče počinitelja. Štaviše, kao što je već spomenuto, uključenost zajednice i korištenje kolaborativnog

Kofinansirano od strane Evropske unije. Stavovi i mišljenja izraženi su isključivo stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Evropske unije ili Evropske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA) i ni Evropska unija niti EACEA ne mogu biti odgovorni za njih.

pripovedanja takođe može dovesti do pozitivnog ishoda u smislu rešavanja sukoba i kolektivnog ozdravljenja. Zajednice učestvuju u opisu odgovornosti i mogu proširiti teren za izvinjenje, opraštanje i pomirenje. Uloga zajednica može biti fundamentalna i u slučaju reintegracije i evaluacije prestupnika i može poboljšati kolektivna razmišljanja o šteti.

POZORIŠTE POTLAČENIH

Pozorište potlačenih je tehnika koju je razvio Brazilac Augusto Boal. To je popularan vid obrazovanja u zajednici koji koristi pozorište za transformaciju i ilma za cilj da podstakne dijalog, razmišljanje i sprovođenje akcije.

Mandela centar za promene ovu tehniku opisuje na sledeći način:

“Izvorno razvijena iz Boalovog rada sa seoskom i radničkom populacijom, sada se koristi u celom svetu za društveni i politički aktivizam, rešavanje sukoba, izgradnju zajednice, terapiju i vladino zakonodavstvo. Inspirisana vizijom Paula Freirea i njegovom značajnom raspravom o obrazovanju, Pedagogija potlačenih, ova tehnika poziva na kritičko razmišljanje. Radi se o analizi, a ne o prihvatanju, o preispitivanju a ne o davanju odgovora. Takođe se radi o „glumi“, a ne samo o pričanju. Ovde publiku ne čine gledaoci već „spektatori“. Kroz evokativni jezik pozorišta, svi su pozvani da iznesu svoje mišljenje o problemima koji su u pitanju. Boalove knjige su prevedene na preko 35 jezika, a ova tehnika zrači iz njegovih centara u Rio de Žaneiru i Parizu, kao i Vankuveru, Torontu, Engleskoj, Indiji, Njemačkoj, Austriji, Švedskoj, Holandiji, Italiji, Koreji, Burkini Faso, Porto Riku i mnogih drugih. U SAD-u, centri koji aktivno praktikuju ovu tehniku se mogu naći u Njujorku, Omahi, Los Anđelesu i Port Townsendu (WA). Takođe ga praktikuju na osnovnom nivou nastavnici, socijalni radnici, terapeuti i aktivisti širom sveta.”

Pozorište potlačenih ima za cilj da podstakne dijalog između uključenih strana, predviđajući podizanje svesti i konkretne akcije. To nije didaktička metodologija, već naglašava važnost kritikovanja struktura moći putem promocije kritičkog mišljenja. Krajnji cilj metode je podsticanje stvaranja nepristrasnog okruženja za učenje.

Sam Augusto Boal opisuje nekoliko tehnika:

- Novinski teatar
- Nevidljivo pozorište
- Foto-teatar
- Forum teatar
- Duga želja
- Zakonodavni teatar

PRIČNJE PRIČA O TRAUMAMA

Ova tehnika pripovedanja često se spominje zajedno s narativnom terapijom. Integriše nekoliko psiholoških tehnika i osmišljena je tako da bude osetljiva na potrebe i iskustva pojedinaca koji su pretrpeli traume i preživeli iste.

Pomaže preživelim da shvate svoja iskustva, a deluje i kao oblik izlaganja bolnim uspomnama ili postupcima. U prvom redu, ključno je dati prioritet sigurnosti. Izgradnja poverenja i osnaživanje pojedinaca je nulta faza pre stvarnog angažmana u pripovedanju zasnovanom na traumi. Stvaranje sigurnog okruženja takođe može biti deo sesije, omogućavajući pojedincima da minimiziraju rizik od retraumatizacije i omogućavajući im da duboko istraže svoja osećanja.

Neki od ključnih elemenata ove tehnike uključuju prioritet izgradnje sigurnih i poverljivih okruženja, zajedno sa stvaranjem i zajedničkim uspostavljanjem smernica za osiguranje emocionalne sigurnosti. Zahvaljujući tome, pojedinci se mogu osećati poštovano u svojoj autonomiji i udobnosti kada otkrivaju detalje svojih trauma. Drugi ključni element i odgovornost facilitatora je izbegavanje pritiska na pojedince podsticanjem nenametljivog pristupa. U toj meri, toplo se preporučuje korišćenje otvorenih pitanja i govor tela, pomerajući fokus sa žrtve na preživljavanje i osnaživanje.

Ova tehnika je takođe uključivala kolaborativno pripovedanje, čime se omogućava prostor pojedincima da isprave ili preusmere narativ po potrebi.

NOVE TEHNOLOGIJE ZA PRIPOVEDANJE

Vizuelni i digitalni alati su sve više integrisani u naše obrazovne sisteme, a možemo pretpostaviti da bi i pripovedanje bilo deo ovog inovativnog procesa ako bi se integrisalo sa najnovijim tehnološkim dostignućima.

Konkretno, prema podacima prikupljenim u našim anketama i fokus grupama, ljudi su izrazili želju da vide kako se pripovedanje razvija u smislu tehnološke i evolucije vođene veštačkom inteligencijom.

Imerzivne tehnologije, kao što su virtuelna stvarnost (VR) i proširena stvarnost (AR) spominju se kao alati koji mogu dovesti pripovedanje u sledeću fazu, povećavajući učešće ljudi. Štaviše, alati zasnovani na veštačkoj inteligenciji mogu pomeriti granice kolaborativnih i participativnih narativa izvan tradicije. Buduće pripovedanje može biti međukulturalno i prekogranično zahvaljujući korišćenju VR i AR tehnologija.

Transmedijsko pripovedanje i neuropripovedanje takođe bi se mogli istražiti u bliskoj budućnosti, premošćujući jaz između zemalja, ruralnih i urbanih zajednica i zona sukoba. AI-alati su takođe osposobljeni da personaliziraju iskustva i tako mogu doprineti stvaranju individualnih i kolektivnih narativa.

Kofinansirano od strane Evropske unije. Stavovi i mišljenja izraženi su isključivo stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Evropske unije ili Evropske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA) i ni Evropska unija niti EACEA ne mogu biti odgovorni za njih.

Prema Enciklopediji Treccani, transmedijsko pripovedanje opisuje priču ispričanu korišćenjem različitih medija, u kojima svaki pojedinačni tekst nudi specifičan doprinos koji je temeljan za celi narativni kompleks. U idealnom modelu transmedijskog pripovedanja, svako sredstvo se koristi na najbolji mogući način. Kao svaki proizvod konvergencije, transmedijsko pripovedanje predviđa ekspanziju naracije i dijegezu od strane industrije, uz odličnu saradnju gledatelaca i pripovedača.

Neuro pripovedanje, benigno korišćeno i iz specifičnog programa Visokog veća za izbeglice Ujedinjenih nacija, odnosi se na istraživanje koje je sproveo dr. Uri Hanson na Univerzitetu Princeton, o kapacitetu priča da stimulišu neuronsko povezivanje.

U našem hiperpovezanom svetu, naše priče mogu sačuvati siguran prostor za intimnost i individualnost, gde svako od nas može izraziti osećaje, strahove i nadu.

Korišćenje alata i tehnologija generisanih veštačkom inteligencijom, zajedno s kolektivnom i saradničkom perspektivom, može poboljšati sudelovanje i razviti nove stimulacije za naš mozak, podstičući naše međusobno razumevanje i komunikacijske veštine.

5. REČI ZNAČE

Kolektivni narativ

Kolektivni narativ se odnosi na zajedničke priče i interpretacije koje grupa ljudi zajedno stvara kako bi dala smisao svojim iskustvima i uspostavila zajedničko razumevanje svog identiteta i mesta u društvenom svetu.

Rešavanje sukoba

Konflikt je u društvenim naukama okarakterisan kao antagonistički odnos između pojedinaca i/ili kolektiva, u nadmetanju za posedovanje, korišćenje ili iskorišćavanje dobara dostupnih za zadovoljenje potreba (Treccani, 2024).

Razrešavanje sukoba se stoga odnosi na procese kojima se ovi antagonistički odnosi rešavaju. Konkretno, obuhvata sistematsku primenu strategija koje imaju za cilj ublažavanje, upravljanje i transformaciju sukoba u društvu.

Ujedinjene nacije su obezbedile sveobuhvatan okvir za rešavanje sukoba u cilju održivog razvoja „Mir, pravda i jake institucije“ broj 16. Prema ovoj definiciji, u rešavanju sukoba uvek treba uključivati promociju socijalne pravde, jednakosti i kolektivnog pristupa dugoročnom miru koji podstiče inkluzivne i participativne procese.

Ublažavanje sukoba i seciranje njihovih ključnih elemenata mora biti praćeno analizom strukturnih nejednakosti i neravnoteže moći. Zapravo, sukobi se ne mogu rešiti samo brisanjem površnih

Kofinansirano od strane Evropske unije. Stavovi i mišljenja izraženi su isključivo stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Evropske unije ili Evropske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA) i ni Evropska unija niti EACEA ne mogu biti odgovorni za njih.

antagonizama. Posebno, u slučaju društvenih sukoba, rešavanje kulturnih razlika je fundamentalno.

Transformacija sukoba

Transformacija sukoba je srednja faza životnog ciklusa sukoba. Stoga je to dinamičan i participativan proces u koji se pojedinci i zajednice uključuju s ciljem promene prirode sukoba.

Transformacija sukoba podrazumeva prelazak sa praktičnog rešavanja problema na rešavanje temeljnih i sistemskih uzroka. Glavna karakteristika transformacije sukoba je vezana za konstruktivni pristup. Daleko od toga da je ovaj pristup ko zna koji po redu pristup kolektivne dekonstrukcije sukoba, on ide dalje od toga predlažući inovativnu konstruktivnu teoriju za transformaciju sukoba koji je u toku. Ova dugoročna strategija treba da bude održiva i da ukršta mnoštvo različitih aspekata i perspektiva.

Transformacija sukoba stoga podrazumeva korišćenje međusobnog razumevanja, izgradnje poverenja i uspostavljanje odnosa među zainteresovanim stranama, osnaživanje marginalizovanih grupa usmerenih ka uspostavljanju mira kao i ostali ranjivi komponenti društva, uz snažnu i transverzalnu upotrebu kulturološke osetljivosti i participativni pristup donošenju odluka. Štaviše, u takvim procesima je potreban zajednički cilj za sistemske promene i dobrovoljno pridržavanje ovih principa.

Ljudska prava

Ljudska prava su prava inherentna svim ljudskim bićima, bez obzira na rasu, pol, nacionalnost, etničku pripadnost, jezik, veru ili bilo koji drugi status. Ljudska prava uključuju pravo na život i slobodu, slobodu od ropstva i torture, slobodu mišljenja i izražavanja, pravo na rad i obrazovanje i još mnogo toga. Svako ima pravo na ova prava, bez diskriminacije. (Ujedinjene nacije)

Socijalna inkluzija

Socijalna inkluzija je proces poboljšanja uslova pod kojima pojedinci i grupe učestvuju u društvu – poboljšanje sposobnosti, mogućnosti i dostojanstva onih koji su u nepovoljnom položaju na osnovu njihovog identiteta. (Svetska banka)

Lečenje traume

Prema Džudit Lujis Herman, cilj lečenja traume je da žrtvama pruži osećaj da ponovo imaju kontrolu nad svojim životima. Herman identifikuje tri faze kroz koje žrtve traume prolaze kao deo procesa ozdravljenja: sigurnost, priznanje i ponovno povezivanje.

Ova definicija se jasno odnosi na psihološki domen traume. U kontekstu društva, isceljenje traume je proces koji uključuje adresiranje traumatskih iskustava i posledični oporavak.

Američko udruženje psihologa (APA) definiše traumu kao emocionalni odgovor na užasan događaj. APA takođe spominje da su šok i poricanje tipični nakon ovog događaja i identifikuje dugotrajne reakcije kao nepredvidive emocije, iznenadna naviruća sećanja na traumatične događaje, zategnute odnose sa ljudima iz oruženja, pa čak i fizičke simptome.

Izlečenje traume stoga ima za cilj da podrži nečije putovanje ka oporavku. Konkretno, sastoji se od identifikacije i razumevanja traume i njenog uticaja kako na pojedince tako i na njihov kolektiv. Implementacija pristupa zasnovanog na traumi je ključ za izgradnju sigurnog okruženja koje pruža podršku. Lečenje traume se često opisuje kao visoko individualizovan proces, zbog činjenice da su traume jedinstvene. Bez obzira na to, traume mogu uključiti čitave zajednice ili regione, a društveno ili komunitarističko vođstvo u ovim slučajevima može pomoći u informisanju pojedinaca i zajednica u isto vreme. U slučaju da traume ne uključuju samo pojedinca, već i zajednice ili društva, od suštinske je važnosti da budu prćene društvenom podrškom, podstičući otpornost i primenjujući tehnike koje mogu osnažiti narode koji su iskusili traumu u smislu podizanja njihove kulturološke osetljivosti i podsticanja odlučnosti za suočavanje s traumama.

6. OPERATIVNI KURIKULUM

Ovde ćete naći osam tehnika pripovedanja, a za svaku od njih će biti razvijene i detaljno opisane po dve aktivnosti.

1. Tehnika pripovedanja životne priče kroz vremensku liniju
 - a) Šta imamo zajedničko?

Naziv sesije	Šta imamo zajedničko?
Vreme trajanja	110 minuta
Nivo težine	Srednje teško
Implementacija	Facilitator okuplja učesnike nakon što ih je odabrao putem procesa intervjua istražujući njihovu spremnost za aktivnost samorefleksije, u sigurnom okruženju. Facilitatori ih pozivaju da na papiru predstave svoje živote sa ključnim događajima, i pozitivnim i negativnim iskustvima. Zatim, facilitator podstiče refleksiju o zajedničkim temama i razlikama, olakšavajući neutralnu grupnu diskusiju kako bi proširio prostor za sigurnu

Kofinansirano od strane Evropske unije. Stavovi i mišljenja izraženi su isključivo stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Evropske unije ili Evropske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA) i ni Evropska unija niti EACEA ne mogu biti odgovorni za njih.

	komunikaciju i pripremio učesnike za dalje kolektivne refleksije i sesije adresiranja trauma.
Pozadina	Učesnici se ohrabruju da podele neke vrlo lične detalje i događaje iz svog života, zbog čega ih facilitatori kontaktiraju pre sesije i detaljno objašnjavaju potencijalne okidače tokom aktivnosti, osiguravajući svoju ulogu kao medijatora u konfliktu.
Svrha sesije	Svrha sesije je podsticanje refleksije o zajedničkim temama i razlikama kako bi se unapredilo kolektivno isceljivanje od trauma.
Ciljevi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Izgraditi osnove poverenja 2. Podsticati objektivno učešće 3. Prihvatanje prošlosti
Adresirane kompetencije	<ol style="list-style-type: none"> 1. Saosećanje 2. Samorefleksija 3. Aktivno slušanje
Metodologija i metode	<ol style="list-style-type: none"> 1. Stvaranje sigurnog prostora 2. Facilitatorima su potrebne veštine aktivnog slušanja i rešavanja konflikata
Tok sesije	<p>Ova sesija ima za cilj da obuhvati srednju fazu procesa kolektivnog pomirenja.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Uvod: Trener objašnjava sesiju (10 minuta) 2. Učesnici crtaju svoju životnu liniju na papiru (40 minuta) 3. Svaki učesnik predstavlja svoju životnu liniju grupi (20 minuta) 4. Grupna diskusija (20 minuta) 5. Finalna diskusija (20 minuta)
Potrebni materijali	<ol style="list-style-type: none"> 1. Papiri 2. Bojice 3. Stolice 4. Stolovi
Osnovno štivo i dodatna literatura	<p>The Power of Meaning: Crafting a Life That Matters (E. Esfahani Smith)</p> <p>Life Story Research (D. P. McAdams, R. Josselon, A. Lieblich)</p> <p>Narrative Therapy in Practice: The Archeology of Hope (R. Moodley, M. Schabas, D. McIlwain)</p>

	The Storytelling Animal: How Stories Make Us Human (J. Gottschall)
Preporuke za buduće trenere	Proširiti znanje o istorijskim iskustvima pojedinaca koja mogu poslužiti kao uzorci za kolektivno razumevanje tehnike pripovedanja.

b) Da li se krećemo istim putem?

ziv sesije	Da li delimo isti pravac?
Vreme trajanja	100 minuta
Nivo težine	Srednje teško
Implementacija	Facilitator okuplja učesnike, nakon što ih je odabrao putem procesa intervjuja istražujući njihovu spremnost za aktivnost samorefleksije, u sigurnom prostoru. Cilj ove aktivnosti su mladi sa migrantskim poreklom. Facilitatori ih pozivaju da na papiru predstave put koji ih je doveo do značajnog dostignuća u njihovim životima. Zatim, facilitator podstiče refleksiju o preprekama na koje su naišli, ohrabrujući neutralnu grupnu diskusiju kako bi proširio prostor za sigurnu komunikaciju i pripremio učesnike za dalje kolektivne refleksije i sesije adresiranja trauma.
Pozadina	Učesnici su ovde ohrabreni da podele neke vrlo lične detalje i događaje iz svojih života, što je razlog zašto ih facilitatori kontaktiraju pre sesije i detaljno objašnjavaju potencijalne okidače tokom aktivnosti, osiguravajući svoju ulogu kao moderatora u konfliktu. Konkretno, učesnici za ovu aktivnost dele zajedničku migrantsku pozadinu, pa stoga facilitatori trebaju imati prethodno znanje o procesima stigmatizacije i kolektivnim odgovorima na traumu.
Svrha sesije	Cilj sesije je podsticanje refleksije o preprekama koje su naišli u životu i unapređivanje puteva socijalne inkluzije u multikulturalnim društvima.
Ciljevi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Izgraditi osnove poverenja među učesnicima 2. Podsticati neosuđujući stav učesnika 3. Unaprediti stvaranje sigurnog prostora 4. Osnažiti učesnike kroz prihvatanje njihove prošlosti 5. Podsticati socijalnu inkluziju 6. Unaprediti međusobno razumevanje

Kofinansirano od strane Evropske unije. Stavovi i mišljenja izraženi su isključivo stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Evropske unije ili Evropske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA) i ni Evropska unija niti EACEA ne mogu biti odgovorni za njih.

Adresirane kompetencije	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aktivno slušanje 2. Proaktivna kolektivna refleksija 3. Kritičko razmišljanje 4. Samorefleksija
Metodologije i metode	<ol style="list-style-type: none"> 1. Stvaranje sigurnog prostora 2. Neosuđujući stav prilikom vođenja sesija neformalnog obrazovanja 3. Neformalne tehnike 4. Intersekcionalnost
Tok sesije	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uvod: trener objašnjava sesiju (10 minuta) 2. Učesnici crtaju svoj put na papiru (40 minuta) 3. Kolektivna diskusija (30 minuta) 4. Razgovor o sesiji (20 minuta) <p>Pitanja za razgovor o sesiji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Kako ste uspjeli da postignete svoje najveće rezultate?</i> • <i>Koji je vaš cilj u trenutnoj fazi života?</i> • <i>Koji su ciljevi koji će vas usmeriti prema vašem cilju?</i> • <i>Odakle crpate inspiraciju?</i> • <i>Molimo vas da podelite jedan citat, pesmu ili nešto slično što vas motiviše?</i>
Potrebni materijali	<ol style="list-style-type: none"> 1. Papiri 2. Bojice 3. Stolice 4. Stolovi
Osnovno štivo i dodatna literatura	<p>The Power of Meaning: Crafting a Life That Matters (E. Esfahani Smith)</p> <p>Life Story Research (D. P. McAdams, R. Josselson, A. Lieblich)</p> <p>Narrative Therapy in Practice: The Archeology of Hope (R. Moodley, M. Schabas, D. McIlwain)</p> <p>The Storytelling Animal: How Stories Make Us Human (J. Gottschall)</p>
Preporuke za buduće trenere	<p>Proširiti znanje o temama i problemima vezanim za migracije, poput predrasuda, stereotipa i sistema prihvata migranata u nacionalnim kontekstima.</p>

2. Pripovedanje budućnosti

a) Priča o perspektivama

Naziv sesije	Priča o perspektivama
Vreme trajanja	120 minuta
Nivo težine	Srednje teško
Implementacija	Ova sesija ima za cilj da obuhvati završnu fazu puta socijalne inkluzije koji počinje od međusobnog razumevanja i deljenog znanja o razlikama i sličnostima među ljudima. Facilitator okuplja učesnike različitih porekla. Ciljne grupe za ovu aktivnost čine mladi koji su povezani sa zajednicom i predstavnici lokalnih vlasti.
Pozadina	Grupa treba da se sastoji od dva različita segmenta društva: lokalnih vlasti i mladih ljudi. Nije potrebno da dele lične detalje i/ili događaje iz svog života, ali treba da se udruže u nastojanju da dele buduće perspektive. Facilitatori imaju ključnu ulogu u selekciji učesnika, tj. da obezbede efektivno predstavljanje različitih zajednica prisutnih u gradu/regionu. Proces stigmatizacije treba da budu izbegnuti, zahvaljujući kolektivnom odgovoru na trenutne potrebe i deljenju budućih ishoda.
Svrha sesije	Cilj sesije je podstaći refleksiju o budućim perspektivama i zajedničkim ciljevima kako bi se podstakla socijalna inkluzija i unapredilo ravnopravno predstavljanje u procesu donošenja odluka.
Ciljevi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Stvaranje inkluzivnih prostora za donošenje odluka 2. Razmatranje efikasnih rešenja za socijalnu inkluziju 3. Osiguravanje jednakog predstavljanja zajednica
Adresirane kompetencije	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kritičko razmišljanje 2. Lateralno razmišljanje 3. Rešavanje problema 4. Buduće perspektive
Metodologije i metode	<ol style="list-style-type: none"> 1. Intersekcionalnost 2. Učešće i deljenje odgovornosti u donošenju odluka 3. Neformalno obrazovanje

Tok sesije	<ol style="list-style-type: none"> 1. Facilitator pruža informacije o sesiji i daje prostor učesnicima da se predstave. 2. Facilitator pruža prostor za predstavnike grupa da podele svoj pogled na trenutne izazove sa kojima se suočava lokalna zajednica (30 minuta). 3. Facilitator otvara diskusiju o željenim budućim perspektivama koje su zastupljene u zajednici i opisuje dve dimenzije: volju i viđenje budućnosti vlasti i želje i potrebe zajednice, proistekle iz trenutnih iskustava. Facilitator pravi vizuelnu reprezentaciju zajedničkih osnova za buduće perspektive dok predstavnici to predstavljaju (20 minuta). 4. Zatim, predstavnici vlasti se angažuju u kreiranju okvira i ideja za buduće akcije (30 minuta). Svaka komponenta može opisati različitu buduću perspektivu, ali facilitator sumira zajednički pogled na deljene ishode. 5. Konačna diskusija (20 minuta). <p>Pitanja za diskusiju nakon sesije:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Da li vam je ova sesija pomogla da bolje razumete jedni druge?</i> • <i>Da li ste voljni da učestvujete u aktivnosti koja će se nastaviti nakon ove sesije?</i>
Potrebni materijali	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vizuelni online alati, npr. Canva 2. Materijali za crtanje/slikanje
Osnovno štivo i dodatna literatura	<p>The Future Storytelling (Museum of the Moving Image) Futuretainment: Yesterday the World Changed, Now It Is Your Turn (M. Walsh) Storytelling for Virtual Reality: Methods and Principles for Crafting Immersive Narratives (J. Bucher, J. Casper) The Future of Interactive Storytelling: Designing Immersive and Interactive Experiences (D. Benyon)</p>
Preporuke za buduće trenere	<p>Facilitator treba da istraži situacije na lokalnom nivou, te da iznese neke primere i dobre prakse koje će podeliti sa učesnicima.</p>

b) Možemo li predvideti buduće izazove?

Naziv sesije	Možemo li predvideti buduće izazove?
Vreme trajanja	100 minuta
Nivo težine	Srednje teško
Implementacija	Ova sesija se bavi završnom fazom puta socijalne inkluzije koji počinje od međusobnog razumevanja i deljenja znanja o različitim perspektivama. Facilitator okuplja mlade učesnike različitog porekla.
Pozadina	Nije obavezno da se učesnici međusobno poznaju. Oni predstavljaju različite komponente unutar zajednice mladih te su stoga pozvani i ohrabreni da podele buduće perspektive umesto ličnih detalja ili iskustava. Pozvani su da razmišljaju o društvenim pitanjima i rešenjima za stvaranje društva "sigurnog za sve". Procesi stigmatizacije treba da budu izbegnuti, zahvaljujući kolektivnom odgovoru na trenutne potrebe i deljenju budućih ishoda.
Svrha sesije	Cilj sesije je podstaći refleksiju o budućim zajedničkim ciljevima kako bi se podstakla socijalna inkluzija i unapredilo kritičko razmišljanje o savremenim pitanjima koja utiču na prostore u kojima učesnici žive.
Ciljevi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Stvaranje produktivnih prostora za akciju 2. Definisane zajedničkih izazova i deljenih rešenja 3. Podsticanje socijalne inkluzije i rešavanje socijalnih/urbanih konflikata
Adresirane kompetencije	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kritičko razmišljanje 2. Rešavanje problema 3. Aktivno slušanje 4. Grupni rad
Metodologija i metode	<ol style="list-style-type: none"> 1. Neformalno obrazovanje 2. Interseksionalnost 3. Siguran prostor za buduće preporuke
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Facilitator počinje tako što traži od učesnika da podele koji su najveći izazovi u njihovim zajednicama. (5

Kofinansirano od strane Evropske unije. Stavovi i mišljenja izraženi su isključivo stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Evropske unije ili Evropske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA) i ni Evropska unija niti EACEA ne mogu biti odgovorni za njih.

Tok sesije	<p>minuta)</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Učesnici, podjeljeni u grupe (u zavisnosti od broja), biraju temu za diskusiju između onih koje su predstavili drugi. (15 minuta) 3. Facilitatori traže od učesnika da diskutuju o ovim glavnim temama u grupnim sesijama, pomažući tok debate i koristeći flip chart za beleženje ključnih tema. (25 minuta) 4. Učesnici se vraćaju u svoje grupe i dodeljuju im se određeni problemi. Cilj je da svaka grupa pronade kolektivno rešenje/rezoluciju. Učesnici predstavljaju budući ishod nakon što je izazov proučen i rešen grafički ili vizuelno, koristeći alate veštačke inteligencije ili analogni materijal poput olovki, boja i papira. (40 minuta) 5. Facilitator održava konačnu diskusiju (20 minuta) <p>Pitanja za diskusiju nakon sesije:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Kako će se promeniti stvari zahvaljujući vašem rešenju?</i> • <i>Kako su zajednice bile pogođene?</i> • <i>Da li postoje neka nova pitanja koja mogu proisteći iz vašeg rešenja?</i>
Potrebni materijali	<ol style="list-style-type: none"> 1. Flip chart 2. Bojice, papiri 3. Canva ili slični alati za grafički dizajn
Osnovno štivo i dodatna literatura	<p>The Future Storytelling (Museum of the Moving Image) Futurentainment: Yesterday the World Changed, Now It Is Your Turn (M. Walsh) Storytelling for Virtual Reality: Methods and Principles for Crafting Immersive Narratives (J. Bucher, J. Casper) The Future of Interactive Storytelling: Designing Immersive and Interactive Experiences (D. Benyon)</p>
Preporuke za buduće trenere	<p>Aktivno uključivanje u grupu učesnika, podsticanje diskusije intervenišući u debati.</p>

3. Pripovedanje oči u oči

a) Da li možete zadržati ovaj kontakt očima?

Naziv sesije	Da li možete zadržati ovaj kontakt očima?
Vreme trajanja	120 minuta
Nivo težine	Lako
Implementacija	Ova sesija ima za cilj da obuhvati početnu fazu puta socijalne inkluzije ili rešavanja konflikta. Zapravo, cilj joj je da razbije barijere koje postoje kada se susretnemo sa drugima, jačajući dublju povezanost kroz korišćenje kontakta očima i fizičkog prisustva u istom prostoru. Facilitator okuplja mlade ljude iz različitih zajednica.
Pozadina	Nije obavezno da se učesnici međusobno poznaju. Kolektivna vežba zapravo ima za cilj da razbije barijere predrasuda i stereotipa. Nije im potrebno da dele lične detalje, izazovne životne priče i/ili događaje, ali moraju da se pridruže naporima ka deljenju nekih elemenata koji predstavljaju njihovu ličnost. Facilitatori imaju ključnu ulogu u selekciji učesnika i imaju obavezu da obezbede efektivno predstavljanje ljudi različitog porekla i pozadina, izbegavajući procese stigmatizacije.
Svrha sesije	Svrha sesije je podsticanje razmišljanja o iskustvima i osećanjima prilikom uspostavljanja ličnog odnosa kroz kontakt očima sa drugima. Ova sesija pomaže u jačanju sposobnosti povezivanja sa ljudima različitog porekla i uloga u zajednici.
Ciljevi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Izgradnja veza 2. Izražavanje emocija 3. Poboljšavanje empatije
Adresirane kompetencije	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aktivno slušanje 2. Ciljno usmeren stav 3. Intersekcionalnost
Metodologija i metode	<ol style="list-style-type: none"> 1. Intersekcionalnost 2. Neformalno obrazovanje

Tok sesije	<ol style="list-style-type: none"> 1. Facilitator pomaže učesnicima da se upare, osiguravajući raznovrsnost učesnika u istom paru (10 minuta). 2. Facilitator poziva učesnike da podele ličnu priču sa partnerom, održavajući kontakt očima (20 minuta). 3. Jedan partner iz para počinje da se rotira, prateći instrukcije facilitatora koji osigurava održavanje sigurnog prostora i aktivnog slušanja (60 minuta). 4. Facilitator poziva sve učesnike na završnu diskusiju kako bi podelili mišljenja o iskustvu koje su upravo imali (30 minuta). <p>Pitanja za diskusiju:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Da li ste promenili način na koji ste pričali priču u skladu sa osobom koja je slušala?</i> • <i>Kako ste se osećali dok ste pričali priču uz kontakt očima?</i> • <i>Da li ste smatrali da je ova aktivnost izazovna? Ako jeste, molimo vas da objasnite zašto.</i>
Potrebni materijali	Nisu potrebni specifični materijali, osim tišeg prostora.
Osnovno štivo i dodatna literatura	<p>The Power of Eye Contact (M. Ellsberg) The Art of Communicating (T. Nhat Hanh) Winning Body Language (M. Bowden) The Lost Art of Listening: How Learning to Listen Can Improve Relationships (M. P. Nichols)</p>
Preporuke za buduće trenere	Pre treninga, facilitatori treba da pronađu pozitivne primere pripovedanja oči u oči za podsticanje socijalne inkluzije i rešavanje konflikata. Takođe se ohrabruje da facilitatori sprovedu ovu aktivnost u maloj grupi, sa maksimalnim učešćem deset osoba.

b) Krug priča

Naziv sesije	Krug priča
Vreme trajanja	60/90 minuta
Nivo težine	Lako
Implementacija	Ova sesija ima za cilj da obuhvati početnu fazu društvene inkluzije ili rešavanja konflikata. Zapravo, cilj je da se razbije barijere koje postoje prilikom susreta sa drugom osobom, tako što će se uspostaviti dublja povezanost kroz korišćenje zajedničkih procesa izgradnje narativa.
Pozadina	Nije obavezno da se učesnici međusobno poznaju. Ovaj kolektivni zadatak zapravo ima za cilj da razbije barijere predrasuda i stereotipa. Učesnici nisu obavezni da dele lične detalje ili događaje koji mogu u njima izazvati negativna osećanja, ali treba da budu spemni na deljenje nekih elemenata koji predstavljaju njihovu ličnost. Facilitatori imaju ključnu ulogu u selekciji učesnika, i treba da obezbede efektivnu reprezentaciju ljudi sa različitim poreklom, izbegavajući procese stigmatizacije.
Svrha sesije	Sesija ima za cilj unapređenje uspostavljanja neformalnog okruženja za sastanke, što se smatra fundamentalnim za buduće korake u procesu isceljenja. To pomaže sposobnosti povezivanja sa ljudima različitog porekla i uloga u zajednici.
Ciljevi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Razbiti barijere koje mogu usporiti kolektivni proces isceljenja 2. Stvarati neformalna okruženja i zajednička pravila za buduće sesije isceljenja trauma
Adresirane kompetencije	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dinamičnost 2. Samorefleksija 3. Aktivno slušanje
Metodologije i metode	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aktivno slušanje 2. Intersekcionalnost
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Facilitator okuplja učesnike i zamoli ih da sednu u krug. (5 minuta) 2. Jedna osoba počinje da priča priču od jedne ili dve rečenice. Osoba levo od nje nastavlja priču sa još jednom ili dve rečenice, nadovezujući se na ono što je

Kofinansirano od strane Evropske unije. Stavovi i mišljenja izraženi su isključivo stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Evropske unije ili Evropske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA) i ni Evropska unija niti EACEA ne mogu biti odgovorni za njih.

Tok sesije	<p>prva osoba rekla. Krug nastavlja istim putem, i svaki učesnik dodaje nešto na prethodno. Priča se završava kada se krug zatvori (30/60 minuta, zavisno od broja učesnika).</p> <p>3. Završna diskusija (20 minuta).</p> <p>Razgovor nakon aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Da li je ishod priče bio očekivan?</i> • <i>Kako ste odlučili kako ćete nastaviti priču?</i> • <i>Da li biste nešto promenili u vezi sa pričom?</i>
Potrebni materijali	<ol style="list-style-type: none"> 1. Stolice 2. Tih prostor
Osnovno štivo i dodatna literatura	<p>The Power of Eye Contact (M. Ellsberg)</p> <p>The Art of Communicating (T. Nhat Hanh)</p> <p>Winning Body Language (M. Bowden)</p> <p>The Lost Art of Listening: How Learning to Listen Can Improve Relationships (M. P. Nichols)</p>
Preporuke za buduće trenere	<p>Pre treninga, facilitatori mogu prikupiti ključne reči u slučaju da se pruži mogućnost korišćenja ove aktivnosti za dalju kolektivnu refleksiju.</p>

4. Podkast

a) Da li znate tradicije mog regiona?

Naziv sesije	Da li znate tradicije mog regiona?
Vreme trajanja	220 minuta
Nivo težine	Srednje teško
Implementacija	Ova sesija ima za cilj da obuhvati srednju fazu društvene inkluzije ili rešavanja konflikata. Zapravo, cilj je stvaranje materijala koji će biti fundamentalan u finalnoj fazi sa namerom da se generišu i osmisle buduća rešenja.
	Učesnici u ovoj aktivnosti treba da budu iz iste zajednice. Kolektivna vežba ima za cilj da se diskutuje o načinu na koji

Kofinansirano od strane Evropske unije. Stavovi i mišljenja izraženi su isključivo stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Evropske unije ili Evropske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA) i ni Evropska unija niti EACEA ne mogu biti odgovorni za njih.

Pozadina	gradimo zajedničke tradicije i da se osigura da svaki učesnik razume proizvoljnu stranu stvaranja kulture. Stoga, facilitatori imaju ključnu ulogu u opisivanju efektivnih ishoda aktivnosti: razumevanje delatnosti i kultura.
Svrha sesije	Sesija ima za cilj stvaranje kolektivnih materijala za buduće korake u procesima isceljenja trauma u neformalnim okruženjima.
Ciljevi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Proizvodnja sveobuhvatnog podkasta koji odražava kulturu učesnika. 2. Razvijanje kritičkog razmišljanja. 3. Unapređenje razmišljanja o rešavanju problema. 4. Podsticanje prihvatanja raznolikosti.
Adresirane kompetencije	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dinamičnost 2. Analitičko razmišljanje 3. Kritičko razmišljanje
Metodologije i metode	<ol style="list-style-type: none"> 1. Snimanje 2. Aktivno slušanje 3. Analitičko razmišljanje
Tok sesije	<ol style="list-style-type: none"> 1. Facilitator deli učesnike u grupe i traži od njih da identifikuju događaje, dobra ili tradiciju koji su deo njihove kulture (10 minuta). 2. Svaka grupa zapisuje set kratkih otvorenih pitanja o odabranoj temi (20 minuta). 3. Zatim, jedan učesnik intervjuiše i snima člana zajednice - poznatog po razumevanju i poznavanju kolektivnih tradicija - odgovarajući na pitanja (30 minuta). 4. Dva predstavnika po grupi zatim snimaju podkast dodajući uvide učesnika snimanju (ovaj proces može trajati do 120 minuta). Konačni proizvod ne sme biti duži od 20 minuta. <p>Finalna diskusija i evaluacija: <i>Kako su vas iznenadili odgovori vaših ispitanika?</i> <i>Koja je najvažnija pouka iz ove aktivnosti?</i> <i>Da li je kolektivni rad bio efikasan?</i></p>
Potrebni materijali	<ol style="list-style-type: none"> 1. Mikrofon 2. Diktafon 3. Kamere 4. Softveri za kreiranje podkasta

Kofinansirano od strane Evropske unije. Stavovi i mišljenja izraženi su isključivo stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Evropske unije ili Evropske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA) i ni Evropska unija niti EACEA ne mogu biti odgovorni za njih.

	5. Tih prostor
Osnovno i dodatna literatura	Podcasting 101: the ultimate guide to podcasting (J.L.Dumas) Podcasting for Dummies (T. Morris, C. Tomasi) The Podcast Host: How to Start a Podcast (C. Gray) Podcast Launch: A Step by Step Podcasting Guide (C. Cumby, A. Wich)
Preporuke za buduće trenere	Treneri treba da budu upoznati sa trendovima u podkastingu. Takođe, važno je osigurati prostor bez buke.

b) Drage zgrade

Naziv sesije	Drage zgrade
Vreme trajanja	140 minuta (može biti duže)
Nivo težine	Srednje teško
Implementacija	Ova sesija obuhvata završnu fazu puta socijalne inkluzije ili rešavanja konflikata. Zapravo, njen cilj je stvaranje materijala koji će široj javnosti predstaviti koncepte naučene tokom prethodnih faza isceljenja.
Pozadina	Učesnici u ovoj aktivnosti moraju biti iz istog grada. Ideja okupljanja ljudi istog uzrasta i iz istih urbanih prostora korak je ka kolektivnom razumevanju različitih perspektiva sa ciljem promovisanja socijalne inkluzije.
Svrha sesije	Sesija ima za cilj stvaranje kolektivnih materijala za buduće korake u procesima isceljenja trauma i socijalne inkluzije u neformalnim okruženjima.
Ciljevi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Podsticanje socijalne inkluzije kroz razumevanje gradova 2. Unapređenje kritičkog razmišljanja o delovanju kroz upotrebu personifikacije 3. Raspravljanje o mogućim ishodima koji proističu iz kolektivnog razmišljanja o istorijskim događajima koji utiču na grad

Adresirane kompetencije	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kreativno razmišljanje 2. Aktivno slušanje
Metodologije i metode	<ol style="list-style-type: none"> 1. Istraživanje urbanih područja 2. Fotografski i video zapisi 3. Intersekcionalnost
Tok sesije	<ol style="list-style-type: none"> 1. Facilitator deli učesnike u 2 ili više grupa i traži od svake grupe da identifikuje građevinu sa istorijskom vrednošću za građanstvo (15 minuta). 2. Svaka grupa priča o scenariju o istorijskom događaju koji je promenio priču grada i njegovih ljudi. Pričaju priču kroz perspektivu građevine (proces pisanja može trajati do 60 minuta). 3. Grupe zatim snimaju podkast na osnovu scenarija (60 minuta). 4. Konačni proizvod ne sme biti duži od 30 minuta. 5. Konačna diskusija (30 minuta). <p>Pitanja za diskusiju: <i>Kako se vaš pogled na zgradu promenio nakon snimanja podkasta?</i> <i>Šta ste naučili iz ove aktivnosti?</i> <i>Koju ličnost ste dali zgradi i zašto?</i></p>
Potrebni materijali	<ol style="list-style-type: none"> 1. Mikrofoni 2. Diktafoni 3. Kamere 4. Softveri za kreiranje podkasta 5. Mapa grada 6. Google Earth 7. Google Maps Street View
Osnovno i dodatna literatura	<p>Podcasting 101: the ultimate guide to podcasting (J.L.Dumas)</p> <p>Podcasting for Dummies (T. Morris, C. Tomasi)</p> <p>The Podcast Host: How to Start a Podcast (C. Gray)</p> <p>Podcast Launch: A Step by Step Podcasting Guide (C. Cumby, A. Wich)</p>
Preporuke za buduće trenere	Treneri bi trebali biti aktivni tokom svih faza sesija uključujući i facilitaciju kreativnog dela.

1. Krug opraštanja

a) Šta je opraštanje?

Naziv sesije	Šta je opraštanje?
Trajanje	90 minuta
Nivo težine	Teško
Implementacija	Ova aktivnost treba da bude implementirana u naprednoj ili finalnoj fazi puta zaceljenja traume ili rešavanja konflikta. S obzirom na to da se odnosi na temu opraštanja – koja zahteva emotivnu dubinu, samo-analizu i introspekciju – neke pripremne sesije za buđenje ovih sfera analize su neophodne.
Pozadina	Učesnici već treba da poznaju jedni druge i imaju uspostavljen dobar nivo poverenja
Svrha sesije	Učesnici treba da razmisle o temi opraštanja i kako ono utiče na proces ličnog zaceljenja
Ciljevi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Podsticati svest o moći opraštanja za prevazilaženje besa i ozlojeđenosti 2. Ohrabrivanje učesnika da podele svoje emocije i priče koje ne mogu često da dele 3. Stvaranje osećaja jedinstva u grupi
Adresirane kompetencije	Socijalna empatija; aktivno slušanje; samorefleksija i otvorena srčanost
Metodologije i metode	Pripovedanje oči u oči; sloboda govora; ko-konstrukcija značenja
Tok sesije	<ol style="list-style-type: none"> 1. Facilitator traži od učesnika da razmisle o trenutku kada su oprostili nekome ili je njima oprošteno (10 minuta). 2. Zatim, učesnici se pozivaju da naizmenično dele svoje priče o opraštaju u krugu (intervencije ne duže od 5 minuta – ceo proces ne bi trebao da bude duži od 60 minuta). 3. Nakon svake priče, ostavite vreme za refleksiju i diskusije (svaka po 5 minuta). 4. Zaključite aktivnost završnom diskusijom o podeljenim pričama (20 minuta). <p>Pitanja za diskusiju: <i>Zašto vam je teško da oprostite?</i> <i>Šta osećate nakon što nekome oprostite?</i> <i>Šta opraštanje menja u vašem odnosu sa drugima?</i></p>

Potrebni materijali	<ol style="list-style-type: none"> 1. Stolice 2. Tih prostor
Osnovno štivo i dodatna literatura	<p>The Anatomy of Peace: Resolving the Heart of Conflict (The Arbinger Institute)</p> <p>The Little Book of Restorative Justice (Howard Zehr)</p>
Preporuke za buduće trenere	Budite pažljivi u kreiranju sigurnog prostora. Facilitatori su pozvani da skupe podatke iz istraživanja o uticaju opraštanja i da insistiraju na njegovom potencijalu za transformativne akcije sa učesnicima.

b) Priče o opraštanju

Naziv sesije	Priče o opraštanju
Trajanje	115 minuta
Nivo težine	Teško
Implementacija	Ova aktivnost treba da bude implementirana u naprednoj fazi socijalne inkluzije. Prethodne aktivnosti mogu biti implementirane radi kreiranja prijateljske atmosfere i zagrevanja za ovu intenzivno komunikativnu aktivnost.
Pozadina	Učesnici su mladi ljudi migranskog porekla. Bolje je koristiti široko razumevanje migracije: može da potiče od njihovih roditelja i ne neophodno iz/u stranu državu.
Svrha sesije	Podsticanje empatije i promovisanje zaceljenja.
Ciljevi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ohrabrenje samorefleksije 2. Građenje poverenja i konekcije
Adresirane kompetencije	<ol style="list-style-type: none"> 1. Empatija 2. Samorefleksija 3. Komunikacija
Metodologije i metode	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vizuelno pripovedanje 2. Kretivnost
Tok sesije	<ol style="list-style-type: none"> 1. Učesnici su ohrabreni da dele lične priče o njihovom iskustvu u kontekstu migracija (30 minuta). 2. Facilitator otvara diskusiju istražujući različite aspekte: empatiju, saosećanje, i opraštanje (30 minuta). 3. Učesnici iskazuju svoje misli i emocije kroz umetnost – crtanje, slikanje, kolaž (40 minuta). 4. Učesnici predstavljaju svoj rad grupi (10 minuta). 5. Facilitator zatim pita učesnike da podele jednu reč kojom bi opisali svoje iskustvo (10 minuta).

Kofinansirano od strane Evropske unije. Stavovi i mišljenja izraženi su isključivo stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Evropske unije ili Evropske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA) i ni Evropska unija niti EACEA ne mogu biti odgovorni za njih.

	Pitanja za diskusiju: <i>Koliko vam je bilo teško da se prisjetite prošlih uspomena? Šta osećate kada ljudi oko vas pričaju o migraciji? Šta opraštanje menja u vašem odnosu sa drugima?</i>
Potrebni materijali	Boje, platna, olovke, materijali za crtanje i slikanje
Osnovno štivo i dodatna literatura	The Book of Forgiving: The Fourfold Path for Healing Ourselves and Our World (Desmond Tutu and Mpho Tutu)
Preporuke za buduće trenere	Facilitatori su pozvani da osiguraju efektivnost sigurnog prostora kroz promovisanje poštovanja i aktivnog slušanja. Dodatno, pozvani su da promovišu prednosti ili da ispričaju lična iskustva.

2. Porodično nasleđe

Naziv sesije	Porodične uspomene
Trajanje	100 minuta
Nivo težine	Srednje
Implementacija	Ova aktivnost treba da bude implementirana u inicijalnoj fazi putanje socijalne inkluzije. Ovo gradi bazu samopouzdanja i ponosa o nečijoj prošlosti i poreklu. Takođe, pošto ljudi generalno uživaju da pričaju o svom poreklu, ovo može biti koristan ice-breaker.
Pozadina	Učesnici su mladi ljudi koji idealno dolaze iz različitih kulturoloških pozadina. Ovo može pomoći u obogaćivanju aktivnosti i služiti socijalnoj inkluziji.
Svrha sesije	Stvaranje prostora za deljenje ličnog porekla i negovanje svesti o različitostima i njihovim vrednostima.
Ciljevi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Podsticanje razmišljanja o važnosti pamćenja i pripovedanja porodičnih priča 2. Podsticanje kreativnosti 3. Podsticanje razmišljanja o porodičnom nasleđu
Adresirane kompetencije	<ol style="list-style-type: none"> 1. Razvijanje kreativnosti 2. Razvijanje veština komunikacije 3. Poboljšavanje samorefleksije
Metodologije i metode	Figurativno pripovedanje

Kofinansirano od strane Evropske unije. Stavovi i mišljenja izraženi su isključivo stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Evropske unije ili Evropske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA) i ni Evropska unija niti EACEA ne mogu biti odgovorni za njih.

Tok sesije	<ol style="list-style-type: none"> 1. Facilitatori podele kratku ličnu priču o svojm porodičnom nasleđu da uspostave ton i ohrabre učešće (15 minuta). 2. Onda, učesnici dobijaju papire i bojice i ohrabreni su da nacrtaju članove svoje porodice i da ispričaju priču (45 minuta). 3. Učesnici pokazuju svoje kreacije i dele priče iza njih (30 minuta). 4. Završna diskusija (10 minuta). <p>Pitanja za diskusiju: <i>Da li je bilo lako izabrati samo jednu priču?</i> <i>Šta bi članovi vaših porodica rekli o načinu na koji ste ispričali priču?</i></p>
Potrebni materijali	Papir, bojice, stolice i stolovi
Osnovno štivo i dodatna literatura	The Family Tree Toolkit: A Comprehensive Guide to Uncovering Your Ancestry and Researching Genealogy (Kenyatta D. Berry) Writing Family Histories and Memoirs (Kirk Polking)
Preporuke za buduće trenere	Facilitator započinje sesiju objašnjavajući koncept porodičnog nasleđa i njegove važnosti u razumevanju svojeg identiteta.

b) Porodične tradicije

Naziv sesije	Porodične tradicije
Trajanje	100 minuta
Nivo teškoće	Lako
Implementacija	Ova aktivnost treba da bude implementirana u incijalnoj fazi putanje socijalne inkluzije ili lečenja traume. Ovo je aktivnost koja ohrabruje stvaranje ideja – koje grupa može da nadograđuje u nekom naknadnom trenutku.
Pozadina	Učesnici treba da budu omladinski radnici koji se obučavaju da implementiraju pripovedanje u svom radu.
Svrha sesije	Cenjenje važnosti tradicija za građenje našeg sopstvenog osećaja identiteta.
Ciljevi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pružanje alata za uključivanje kulturološke senzibilnosti u prakse omladinskog rada učesnika 2. Podsticanje dijaloga i poređenja među učesnicima različitog porekla

Kofinansirano od strane Evropske unije. Stavovi i mišljenja izraženi su isključivo stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Evropske unije ili Evropske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA) i ni Evropska unija niti EACEA ne mogu biti odgovorni za njih.

Adresirane kompetencije	<ol style="list-style-type: none"> 1. Razvijanje veština timskog rada 2. Jačanje aktivnog slušanja 3. Podsticanje kritičkog razmišljanja
Metodologije i metode	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pripovedanje oči u oči 2. Brainstorming
Tok sesije	<ol style="list-style-type: none"> 1. U malim grupama, učesnici dele lične priče svog porodičnog nasleđa sa fokusom na tradicije (30 minuta). 2. Otvorene diskusije o tome kako priče utiču na njihov rad sa različitim populacijama mladih i na to kako uključiti kulturološku osetljivost u njihovu praksu (30 minuta). 3. Zaključite razmišljanjem o praktičnim koracima za integraciju kulturološke kompetencije i cenjenja različitih porodičnih nasleđa (30 minuta). 4. Završna diskusija (10 minuta). <p>Pitanja za diskusiju: <i>Šta tradicije mogu učiniti našem sadašnjem životu?</i> <i>Kako se tradicije mogu pretvoriti u sredstvo društvene integracije?</i> <i>Kako one mogu doprineti stvaranju multikulturalne grupe?</i></p>
Potrebni materijali	Bela tabla i markeri za zapisivanje rezultata brainstorming-a
Osnovno štivo i dodatna literatura	The Story of My Life: A Workbook for Preserving Your Legacy (Sunny Jane Morton and Amy Johnson Crow) Family History Detective: A Step-by-Step Guide to Investigating Your Family Tree (Desmond Walls Allen)
Preporuke za buduće trenere	Uverite se da postoji zajednički temelj razumevanja i empatije.

3. Pripovedanje u zajednici

a) Otvaranje

Naziv sesije	Otvaranje
Trajanje	80 minuta
Nivo težine	Teško
Implementacija	Ova aktivnost treba da pokrije srednju ili završnu fazu puta zaceljenja traume. Možda će zahtevati pripremni rad na emocionalnoj komunikaciji, introspekciji i grupnim diskusijama.
Pozadina	Učesnici treba da budu mladi ljudi koji se lako otvaraju o ličnim sferama svog života. U idealnom slučaju, učesnici su upoznati sa

Kofinansirano od strane Evropske unije. Stavovi i mišljenja izraženi su isključivo stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Evropske unije ili Evropske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA) i ni Evropska unija niti EACEA ne mogu biti odgovorni za njih.

	terapijom. Savetuje se izuzetna delikatnost.
Svrha sesije	Omogućiti učesnicima siguran prostor za deljenje svojih trauma.
Ciljevi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Prenošenje poruke da svi imamo neko traumatično iskustvo u svojoj prošlosti, razvijajući empatiju 2. Ohrabrivanje učesnika da se otvore i podele svoje iskustva u cilju da svoje trauma pretvore u nove kolektivne narative 3. Razvijanje komunikacijskih veština 4. Poboljšanje samorefleksije
Adresirane kompetencije	<ol style="list-style-type: none"> 1. Empatija 2. Poverenje 3. Hrabrost
Metodologije i metode	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pripovedanje oči u oči 2. Pristup samorefleksije
Tok sesije	<ol style="list-style-type: none"> 1. Facilitator poziva učesnike – koji to žele – da podele priče vezane za traumu (60 minuta). 2. Facilitator poziva učesnike da otvore debatu u okviru grupne diskusije i ohrabruje učesnike da izraze kako su se osećali tokom procesa stvaranja naracije i pripovedanja (30 minuta). 3. Facilitator završava sesiju izražavanjem zahvalnosti za hrabrost i ranjivost (10 minuta). 4. Finalna diskusija (10 minuta). <p>Pitanja za diskusiju: <i>Šta vam je bilo potrebno da podelite svoju priču?</i> <i>Da li je razgovor dobar način da se suočite sa onim što vam se dogodilo?</i> <i>Šta imate zajedničko sa drugim učesnicima?</i></p>
Potrebni materijali	Stolice
Ključno štivo i dodatna literatura	<p>The Power of Story: Narrative Theory in Clinical Practice (Lewis Mehl-Madrona)</p> <p>The Trauma-Informed Toolkit: How to Recognize, Respond to, and Resolve Trauma (Susan Pease Banitt)</p>
Preporuke za buduće trenere	Osigurajte neosuđujuće okruženje koje pruža podršku.

b) Slikanje murala

Naziv sesije	Slikanje murala
Trajanje	200 minuta (minimum)

Kofinansirano od strane Evropske unije. Stavovi i mišljenja izraženi su isključivo stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Evropske unije ili Evropske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA) i ni Evropska unija niti EACEA ne mogu biti odgovorni za njih.

Nivo težine	Srednje
Implementacija	Ova aktivnost se može realizovati sama, s obzirom na njene različite faze, trajanje i složenost organizacije.
Pozadina	Mladi u riziku od socijalne isključenosti. Facilitator i organizatori sesije obezbeđuju korišćenje prostora za legalno slikanje murala.
Svrha sesije	Obezbeđivanje prostora za učesnike da se izraze i podele svoju viziju kroz stvaranje umetničkog dela koje ostaje nakon završetka sesije.
Ciljevi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Razvijanje komunikacionih veština 2. Poboljšavanje samorefleksije 3. Razvijanje veština timskog rada
Adresirane kompetencije	Saradnja, rad u grupama, kolektivno odlučivanje
Metodologije i metode	Timski rad; kolektivno slikanje
Tok sesije	<ol style="list-style-type: none"> 1. Facilitator poziva učesnike da se uključe u sesiju razmišljanja kako bi razgovarali o potencijalnim temama za mural (30 minuta). 2. Učesnici rade zajedno da bi skicirali grubi nacrt zasnovan na izabranoj temi (30 minuta). 3. Na kraju se izvode sesije slikanja (120 minuta po sesiji) (Preporuka: sastanite se više puta) 4. Finalna diskusija (20 minuta). <p>Pitanja za diskusiju: <i>Šta je vaš najveći utisak iz ovog iskustva?</i> <i>Šta vidite u ovom muralu?</i> <i>Da li rezultat odstupa od originalnog plana? Kako?</i></p>
Potrebni materijali	<p>Akrilne boje Prajmeri Materijali za pripremu površine (šmirgl papir, materijali za čišćenje) Zaštitna oprema (maska za disanje, rukavice, zaštita za naočare) Četke, valjci i sprej za boje Zaptivač/završni premaz Merdevine/skele Krpe/cerade Materijali za čišćenje (krpe, razređivač ili rastvarač)</p>
Osnovno štivo i dodatna literatura	The Art of Spray Paint: Inspirations and Techniques from Masters of Aerosol (Lori Zimmer and Jaime Rojo)

	Youtube kanali: Kanali kao "Montana Cans" and "Sofa Art"
Preporuke za buduće trenere	Uverite se da se svaki glas čuje u procesu donošenja odluka

4. Terapija umetnošću

a) Točak emocija

Naziv sesije	Točak emocija
Trajanje	90 minuta
Nivo težine	Srednje
Implementacija	Ova aktivnost dobro funkcioniše kao uvodna aktivnost za putanju izlečenja trauma ili rešavanja sukoba. Prilagodljivo svim grupama – jer svi imaju neko vlastito razumevanje svojih osećanja.
Pozadina	Mladi ljudi
Svrha sesije	Podići svest učesnika o vlastitim emocijama
Ciljevi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Učesnici mogu da identifikuju, podele i diskutuju o svojim emocijama 2. Učesnici mogu da pričaju o svojim emocijama 3. Učesnici unapređuju svoje veštine aktivnog slušanja
Adresirane kompetencije	<ol style="list-style-type: none"> 1. Emocionalna inteligencija 2. Komunikacija
Metodologije i metode	Figurativno pripovedanje; slikarstvo
Tok sesije	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zamolite svakog učesnika da nacrtaj svoj točak emocija gde svaka emocija ima specifičnu boju (40 minuta). 2. Učesnici pokušavaju da izraze što više emocija mešanjem boja. 3. Na kraju, pozovite učesnike da podele svoje kreacije i da diskutuju o njima (40 minuta). 4. Završna diskusija (10 minuta). <p>Pitanja za diskusiju: <i>Koje ste emocije videli kod drugih koje niste uključili?</i> <i>Da li ste saznali za nove emocije?</i> <i>Koje boje biste dali ovim novim emocijama?</i></p>

Potrebni materijali	Boje i papir
Osnovno štivo i dodatna literatura	Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ (Daniel Goleman) Emotions Revealed: Recognizing Faces and Feelings to Improve Communication and Emotional Life (Paul Ekman)
Preporuke za buduće trenere	Dajte kratak uvod o primarnim i sekundarnim emocijama i podržite grupu u kreativnoj fazi. Nađite reference u izvorima iznad – posebno u knjizi Paula Ekmana.

b) Kolaž identiteta

Naziv sesije	Kolaž identiteta
Trajanje	100 minuta
Nivo težine	Lako
Implementacija	Ova aktivnost je dobar početak za put ka socijalnoj inkluziji ili isceljenju trauma. Treba da se odvija u razigranom i kreativnom okruženju kako bi se podstaklo aktivno učešće i entuzijazam. Fokus je na stvaranju dobre energije u grupi, da se svaki učesnik oseća uključeno i kao deo grupe.
Pozadina	Ova aktivnost je prilagođena heterogenim grupama ljudi kao način da se ljudi bolje upoznaju. Takođe može da funkcioniše kao pripremna aktivnost za sledeće aktivnosti, jer pomaže fokusiranju na introspekciju i samorefleksiju.
Svrha sesije	Biti sposoban za izražavanje sebe slikama i simbolima.
Ciljevi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Jačanje komunikacije i povezanosti 2. Razmišljanje o karakteristikama sopstvenog identiteta
Adresirane kompetencije	<ol style="list-style-type: none"> 1. Samoizražavanje 2. Kreativnost 3. Komunikacija
Metodologije i metode	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kreativno istraživanje 2. Simbolički jezik
Tok sesije	<ol style="list-style-type: none"> 1. Facilitator obezbeđuje širok spektar materijala: časopise, štampane slike i novine. 2. Zatim, facilitator podstiče učesnike da izaberu slike koje predstavljaju različite aspekte njih samih, kao što su hobiji, vrednosti, odnosi, ciljevi i snovi (20 minuta). 3. Zatim se učesnicima daju papir i platno, i pozivaju se da počnu da prave svoje kolaže (40 minuta).

Kofinansirano od strane Evropske unije. Stavovi i mišljenja izraženi su isključivo stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Evropske unije ili Evropske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA) i ni Evropska unija niti EACEA ne mogu biti odgovorni za njih.

	<p>4. Nakon završetka kolaža, učesnici dele svoje kreacije sa drugima (30 minuta).</p> <p>5. Završna diskusija (10 minuta).</p> <p>Pitanja za diskusiju: <i>Da li vaša konačna kreacija dobro predstavlja vašu ličnost?</i> <i>Koje su sličnosti i razlike između vašeg kolaža i drugih?</i> <i>Koji delovi vaših ličnosti se ne pojavljuju u vašem kolažu? Zašto?</i></p>
Potrebni materijali	Časopisi, štampane slike i novine svih vrsta. Makaze, lepak i platna
Osnovno štivo i dalja literatura	Art as Therapy (Alain de Botton, John Armstrong) The Artist's Way: A Spiritual Path to Higher Creativity (Julia Cameron)
Preporuke za buduće trenere	Facilitator treba da ohrabri učesnike da rasporede slike na papiru na način koji izgleda smisljeno i koji je vizuelno privlačan.

Zaključak

Glavni cilj ovog priručnika bio je da predstavi metodologije pripovedanja (storytelling-a) zasnovane na praksama koje se bave zaceljenjem trauma, rešavanjem konflikata i socijalnom inkluzijom među mladima.

Prvo smo ukazali na glavne metodologije i pružili potrebne informacije o njima. U ovom odeljku istražilo se se 19 metodologija. Zatim smo predložili smernice trenerima i facilitatorima koji rade u omladinsom sektoru. Nakon toga smo razvili naš operativni plan i program. Ovo je najveći deo priručnika i u potpunosti je posvećen aktivnostima, koje su detaljno opisane jedna po jedna i spremne su da ih isprobaju praktičari i mladi ljudi. Dali smo prednost aktivnostima koje uključuju kreativne procese i ko-konstrukciju značenja u razgovorima oči u oči, kao što je sugerisano našim okvirom. Od 19 prethodno pomenutih metodologija izabrali smo 8 i detaljno opisali po 2 aktivnosti za svaku. To konačno čini 16 korak-po-korak detaljno opisanih aktivnosti. U prilogu, priložili smo rezultate našeg empirijskog istraživanja sprovedenog u 7 zemalja. Aktivnosti operativnog plana i programa možete naći u vidu radnih listova (kartica) koji se mogu štampati i koristiti po želji.

Nadamo se da će uvidi podeljeni u ovom materijalu osnažiti praktičare širom sveta da se suoče sa trajnim izazovima trauma, sukoba i inkluzije kroz generacije. Kao facilitatori, razumemo složenost i emocionalnu težinu negovanja saosećanja i opraštanja, posebno među mladima usred sveprisutnih narativa mržnje i neprihvatanja. Prihvatanjem različitih perspektiva i primenom specifičnih strategija prilagođenih lokalnim kontekstima, možemo zajednički težiti ka inkluzivnijem i saosećajnijem društvu.

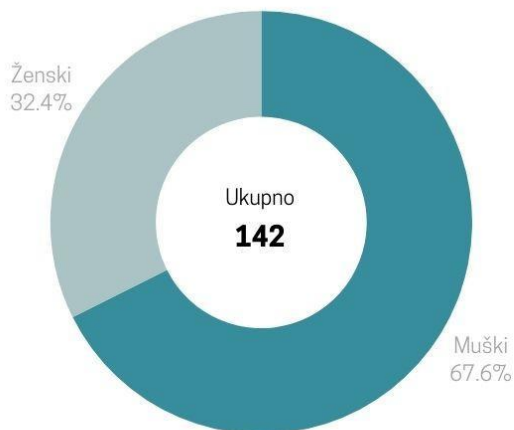

DODATAK

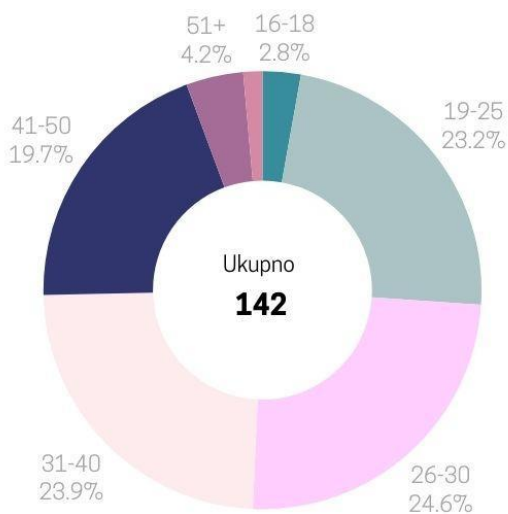
A. ANALIZA REZULTATA ISTRAŽIVANJA

Pol

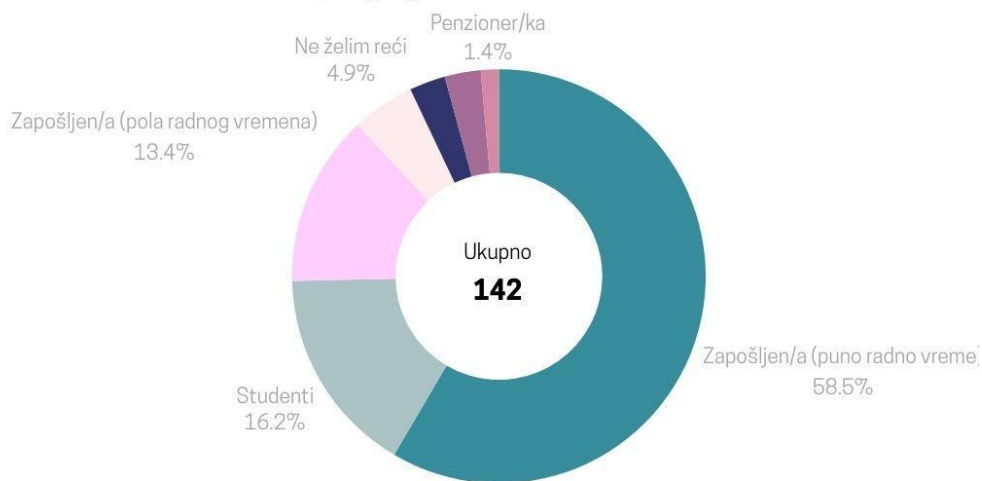
Godine

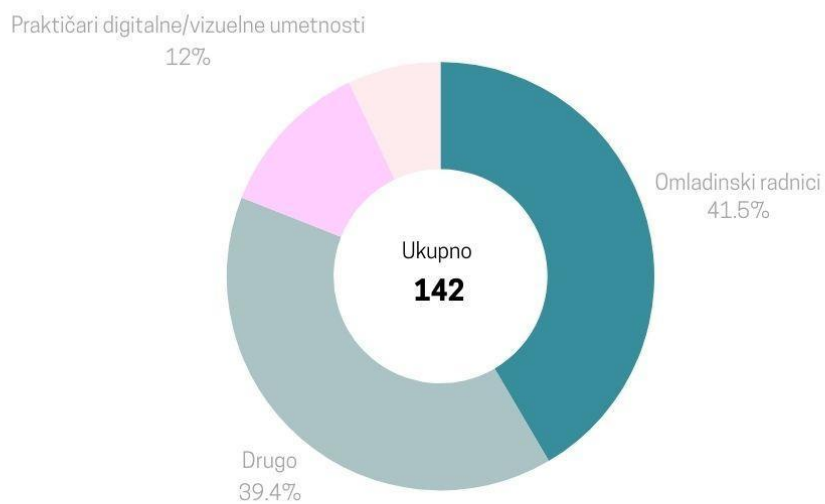
Kofinansirano od strane Evropske unije. Stavovi i mišljenja izraženi su isključivo stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Evropske unije ili Evropske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA) i ni Evropska unija niti EACEA ne mogu biti odgovorni za njih.

Status zapošljenja

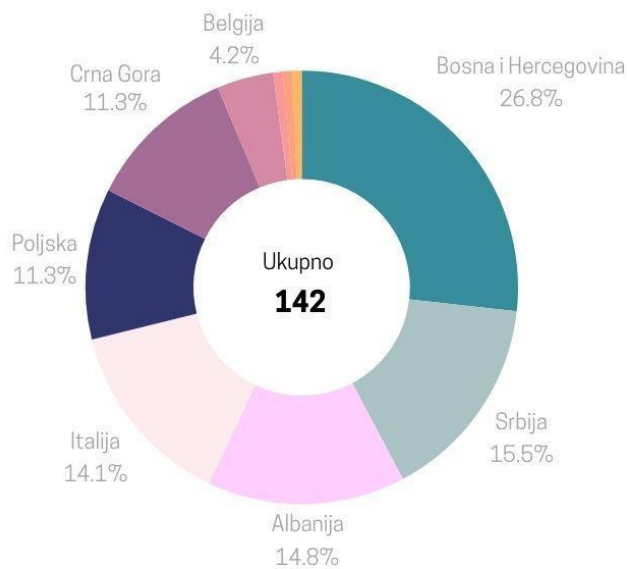
Profesionalno iskustvo

Kofinansirano od strane Evropske unije. Stavovi i mišljenja izraženi su isključivo stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Evropske unije ili Evropske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA) i ni Evropska unija niti EACEA ne mogu biti odgovorni za njih.

Nacionalnost

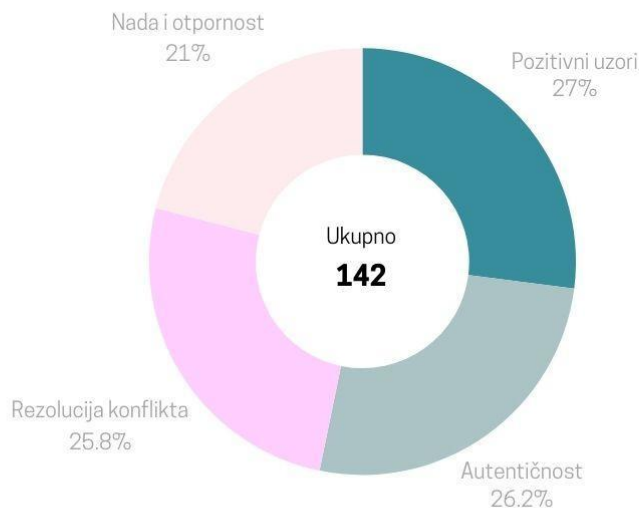
Koja je primarna uloga pripovedanja u negovanju pomirenja među mladima?

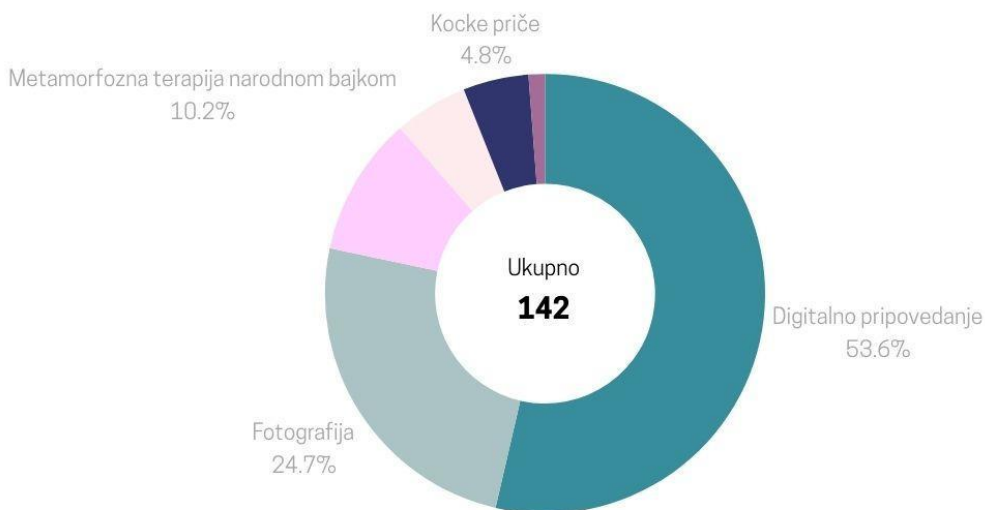
Kofinansirano od strane Evropske unije. Stavovi i mišljenja izraženi su isključivo stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Evropske unije ili Evropske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA) i ni Evropska unija niti EACEA ne mogu biti odgovorni za njih.

Koji elementi su po vašem mišljenju ključni za ubedljivu priču usmerenu na pomirenje?

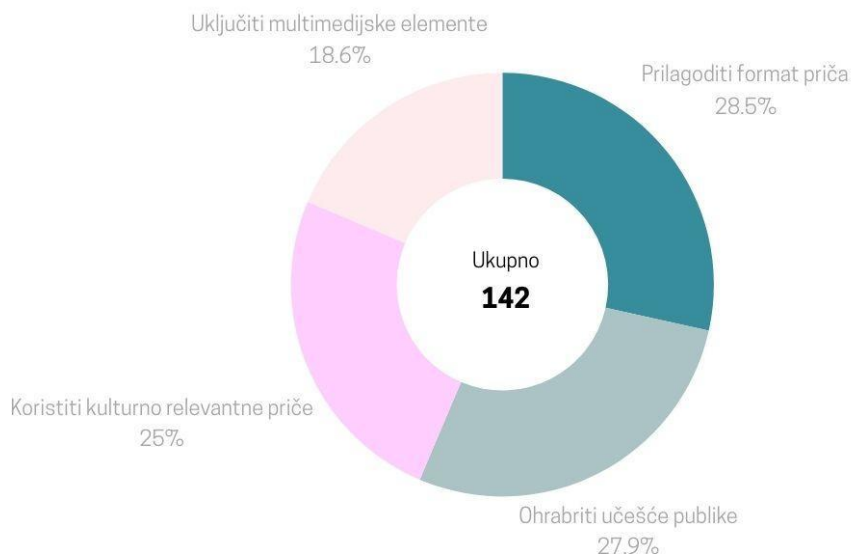
Među ponuđenima, koja tehnika bi se bolje bavila mladima?

Kofinansirano od strane Evropske unije. Stavovi i mišljenja izraženi su isključivo stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Evropske unije ili Evropske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA) i ni Evropska unija niti EACEA ne mogu biti odgovorni za njih.

Među ponuđenima, koja alatka bi bolje mogla da uključi raznolike i multikulturalne publike mladih?

Po vašem iskustvu, koja storytelling tehnika/alatka je bila uspešna?

Kofinansirano od strane Evropske unije. Stavovi i mišljenja izraženi su isključivo stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Evropske unije ili Evropske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA) i ni Evropska unija niti EACEA ne mogu biti odgovorni za njih.

Koje od sledećih su efektivne tehnike pripovedanja za pomirenje među mladima?

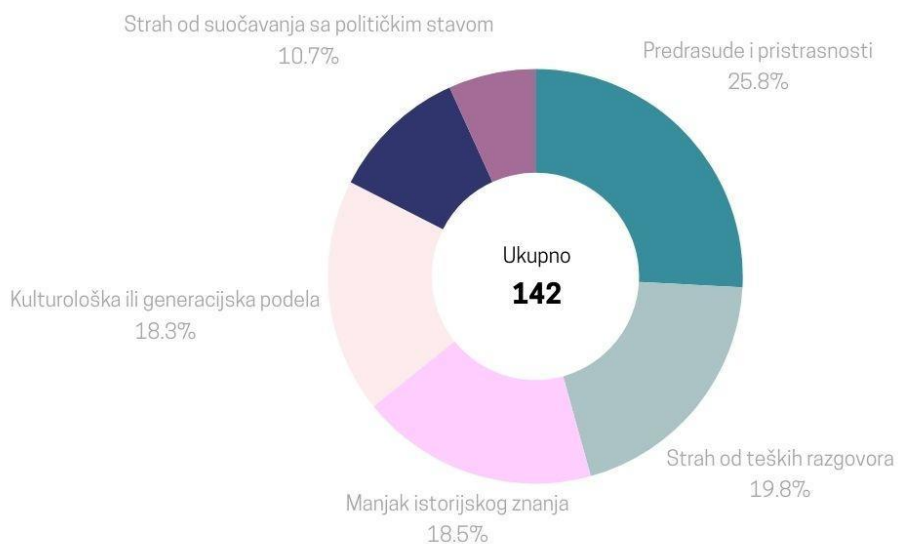
Kofinansirano od strane Evropske unije. Stavovi i mišljenja izraženi su isključivo stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Evropske unije ili Evropske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA) i ni Evropska unija niti EACEA ne mogu biti odgovorni za njih.

Kako pristupate fasilitaciji diskusija o pomirenju sa mladima?

Sa kojim izazovima se mladi često suočavaju kada pričaju o temama vezanim za pomirenje?

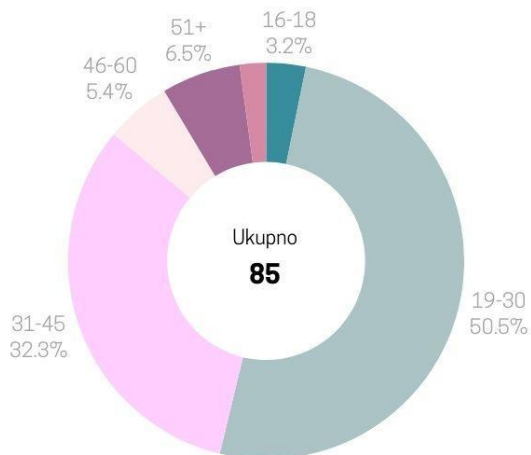
Kofinansirano od strane Evropske unije. Stavovi i mišljenja izraženi su isključivo stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Evropske unije ili Evropske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA) i ni Evropska unija niti EACEA ne mogu biti odgovorni za njih.

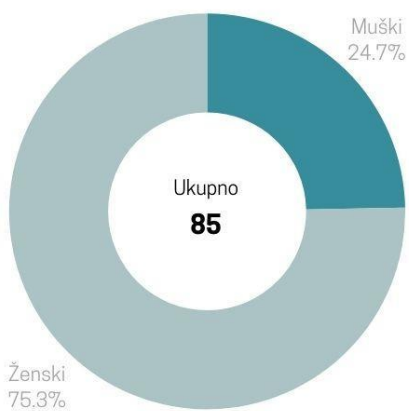
B. ANALIZA REZULTATA FOKUS GRUPE

Godine

Pol

Kofinansirano od strane Evropske unije. Stavovi i mišljenja izraženi su isključivo stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Evropske unije ili Evropske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA) i ni Evropska unija niti EACEA ne mogu biti odgovorni za njih.

C. OPERATIVNE KARTICE

Kreirajte siguran prostor i
postavite osnovna pravila

Predstavite facilitatore i
aktivnosti povezivanja

Dobrovoljno učešće

Obezbedite informacije i
normalizujte odgovore

Vođenje zasnovano na traumi i
nedirektivni pristup

Koristite inkluzivni jezik i dajte
upozorenja o okidačima

**STORYTELLING
OKVIR NA
OSNOVU
INFORMACIJA
O TRAUMAMA**

**STORYTELLING
OKVIR NA
OSNOVU
INFORMACIJA
O TRAUMAMA**

Pružite podršku na licu mesta i
stvorite mrežu podrške

Diskusije i rezimiranje sesija i
mogućnost za praćenje daljih
aktivnosti

Kulturna osetljivost-
Fleksibilnost-Pristupačnost-
Mehanizam povratnih
informacija-Kontinuirana obuka

EU
CARES.

#YOUTH

STORYTELLING OKVIR NA OSNOVU INFORMACIJA O TRAUMAMA

AKTIVNOSTI NARATIVNE TERAPIJE

EU
CARES.

#YOUTH

EKSTERNALIZACIJA RAZGOVORA:

Ohrabrite pojedince da
izdvoje svoje probleme
davajući im imena ili ih
opisujući kao odvojene
entitete.

VREMENSKA LINIJA ŽIVOTA

Kreirajte vremensku liniju
važnih životnih događaja.
Istražite emocije, misli i
snage povezane sa
svakim događajem.

PREPRIČAVANJE PRIČA

Prepišite ograničavajuću
priču u osnažujuću
verziju. Fokusirajte se na
snagu, otpornost i
alternativne perspektive.

AKTIVNOSTI NARATIVNE TERAPIJE

EU
CARES.

#YOUTH

EKSTERNALIZACIJA KROZ UMETNOST

Koristite umetnost da vizuelno
predstavite probleme ili
izazove. Razgovarajte o
umetničkim delima kako biste
istražili simboliku i emocije.

TERAPEUTSKI DOKUMENTI

Zajednički napravite
terapeutske dokumente
radi prepoznavanja
snaga i postignuća.

DEFINIŠUĆE CEREMONIJE

Sprovedite ceremoniju
definisanja da bi izazvali i
redefinisali negativne
etikete i identitete. Koristite
rituale ili simbole.

AKTIVNOSTI NARATIVNE TERAPIJE

PISANJE PISMA

Napišite pismo sami sebi ili drugima, izražavajući osećanja i težnje. Razmislite o sadržaju i istražite njegov uticaj.

ZAVRŠETAK PRIČE

Predstavite delimično napisanu priču i završite je. Istražite izbore napravljene u završetku narativa.

KREIRAJTE SVOJU
TEHNIKU!

Svrha aktivnosti: podeliti i proslaviti napredovanje, naglašavajući uticaje

Lična refleksija o značajnim trenucima, izazovima i uticaju

Podela u krugove od 4-6 ljudi

PRIPOVEDAČKI KRUGOVI: PUTOVANJE UTICAJA

TERAPIJA KREATIVNIM UMETNOSTIMA

UMETNIČKA TERAPIJA:

Vizuelne umetnosti kao što su crtanje, slikanje, kolaži, vajarstvo za istraživanje emocija i iskustava.

MUZIČKA TERAPIJA:

Muzika i zvuci se koriste za adresiranje emocionalnih, kognitivnih i socijalnih potreba. Može uključivati pisanje pesama i sviranje.

DRAMSKA TERAPIJA:

Korišćenje pozorišnih tehnika, igranja uloga i istraživanja emocija, iskustava i međuljudske dinamike.

Vizuelna predstavljanje svakog kruga zarad kreiranja zajedničkog putovanja

Rotacija krugova, i stoga kreiranje novih krugova

Refleksija, grupna diskusija i zaključci o postupcima i obavezama

Dnevnik heroja: učesnici beleže svoje lično putovanje

Radionica izrade vizionarskih tabli: učesnici kreiraju vizionarske table koje prikazuju njihove ciljeve.

Role-playing vežba: učesnici preuzimaju ulogu heroja koji se suočava sa izazovima

Društvena igra putovanja junaka: učesnici uče o strateškom razmišljanju u okruženju putovanja

Kreiranje simboličkih artefakata: učesnici kreiraju simbolički artefakt koji predstavlja putovanje

Projekat volontiranja u zajednici: učesnici oblikuju herojsku potragu za donošenje pozitivnih promena.

PRIPOVEDAČKI KRUGOVI: PUTOVANJE UTICAJA

ARHETIP PUTOVANJA JUNAKA

ARHETIP PUTOVANJA JUNAKA

VREMENSKA LINIJA ŽIVOTA

VIZUALIZACIJA ŽIVOTNIH PREKRETNICA

EU
CARES.

#YOUTH

Učesnici ispunjavaju šablon vremenske linije ili postere sa važnim događajima, postignućima i izazovima.

Učesnici koriste simbole, boje ili slike da predstave različite aspekte njihovih iskustava.

Učesnici dele svoje priče sa grupom, naglašavajući uticaj svakog događaja na njihov lični razvoj.

VREMENSKA LINIJA ISTORIJSKIH DOGAĐAJA

ISTRAŽITE ISTORIJSKE DOGAĐAJE I NJIHOV UTICAJ NA
POJEDINCE ILI ZAJEDNICE

EU
CARES.

#YOUTH

Učesnici biraju istorijski događaj koji za njih ima lično značenje ili rezonuje sa njima.

Učesnici kreiraju vremensku liniju prikazujući ključne faze i ishode, povezujući svoja lična iskustva sa istorijskim događajem.

Grupa se upušta u diskusiju, deleći uvide u to kako istorijski događaji oblikuju individualne perspektive i kolektivna iskustva.

INTERAKTIVNO PRIPOVEDANJE ZA EMOTIVNU OTPORNOST

EU
CARES.

#YOUTH

Učesnici kreiraju izmišljenog lika koji se susreće sa izazovima i emocijama povezanim sa otpornošću.

Učesnici zajedno prave priču naglašavajući emotivno putovanje lika dodavajući preokrete u zapletu, izazove i rešenja koja odražavaju emotivnu otpornost.

Učesnici diskutuju o priči u grupama, identifikujući ključne teme i zaključke za građenje emotivne otpornosti u situacijama iz stvarnog života.

ŠARADE SA EMOCIJAMA

POTREBNE PRETHODNO ISPISANE EMOCIJE NA KARTICAMA
I POSUDA ZA DRŽANJE KARTICA EMOCIJA

EU
CARES.

#YOUTH

Učesnici naizmenično crtaju kartice emocija, ne otkrivaju ih, i koriste jezik i izraze lica da odglume emociju.

Grupa učesnika pogađa odglumljenu emociju i dele ličnu priču o pomenutoj emociji.

Učesnici su ohrabreni da koriste neverbalno iskazivanje emocija i da razmisle o ličnim iskustvima asociranim sa različitim osećanjima.

SAVETI ZA EFIKASNO NARATIVNO POSREDOVANJE

EU
CARES.

#YOUTH

NEUTRALNOST:
facilitator se poziva da izbegava zauzimanje strana

AKTIVNO VOĐENJE:
vođenje procesa bez dominacije u razgovoru, omogućavajući učesnicima da vode narativ

FLEKSIBILNOST:
prilagodite aktivnosti na osnovu dinamike i potreba učesnika

Uparite učesnike i dajte im listu restorativnih pitanja

Primjer: šta se desilo? ko je bio pogođen? šta si osećao/la i o čemu si razmišljao/la?

Svaki učesnik naizmenično intervjuiše i biva intervjuisan

EU
CARES.

#YOUTH

RESTORATIVNI INTERVJUI

OBEZBEDITE STRUKTURIRANI PROCES DA
POJEDINCI PODELE SVOJE NARATIVE

Pitajte učesnike da zamisle
pozitivnu budućnost gde je
šteta popravljena

Učesnici dele svoje vizije
rešenja, uključujući specifična
dela

Rešenja su diskutovana i set
prioriteta je identifikovan

Organizujte forum zajednice
gdje će učesnici podeliti svoj
nativ sa širom publikom

Omogućite strukturalni dijalog
koji dozvoljava članovima
zajednice da se izraze

Definišite specifičan vremenski
okvir za pitanja podeljena
učesnicima

EU
CARES.

#YOUTH

BUDUĆE PRIPOVEDANJE

OKRENITE FOKUS KA POZITIVNIM DELIMA I
REŠENJIMA

EU
CARES.

#YOUTH

PRIPOVEDANJE U ZAJEDNICI

PROŠIRITE KRUG RAZUMEVANJA KROZ
UKLJUČIVANJE ŠIRE ZAJEDNICE

EU
CARES.

#YOUTH

SAVETI ZA ODRŽAVANJE NARATIVNIH AKTIVNOSTI RESTORATIVNE PRAVDE

**PRISTUP INFORMISAN
TRAUMOM:** pazite na
potencijalnu traumu i
obezbedite spokojno
sprovođenje aktivnosti

**KULTURNA
KOMPETENCIJA:** poštujujte
različite kulturološke
perspektive i prakse u
restorativnom procesu

**INKLUZIVNO
OKRUŽENJE:** kreirajte
siguran prostor,
dozvoljavajući okrugle
stolove i da se svaki glas
čuje i ceni

KONTRA NARATIVI I DEKONSTRUKCIJA

EU
CARES.

#YOUTH

PODMENUTI TROPOVI:
tropovi su uobičajene
konvencije pripovedanja.
Njihovo podmetanje
namerno prkosi
očekivanjima publike.

NEPOUZDANI NARATORI:
predstavljanje naratora
čiji kredibilitet i iskrenost
su upitni vodeći publiku
da preispituje
pouzdanost narativa.

METAFIKCIJA:
priznavanje
izveštačenosti priče.
Primer: likovi postaju
svesni da su u priči

KONTRA NARATIVI I DEKONSTRUKCIJA

EU
CARES.

#YOUTH

PODMETANJE ŽANRA:
uzimanje priče koja
deluje da pripada
određenom žanru i
podmetanje istog,
parodirajući konvencije
žanra.

DVOSMISLENOST:
uvođenje otvorenih
elemenata u narativ,
ostavljajući prostor za
tumačenje i ličnu
refleksiju.

**KULTURNO I
DRUŠTVENO
KOMENTARISANJE:**
korišćenje priče za
komentarisanje i kritiku
društvenih normi,
kulturnih očekivanja i
političkih ideologija.

 Pitajte učesnike da donesu kutiju i
napune je objektima koji predstavljaju
različite aspekte njihovih identiteta

 Svaki učesnik podeli sadržaj svoje
kutije za identitet i objasni značaj
svakog predmeta

 Cilj aktivnosti: pomaže učesnicima da
cene različitost identiteta u zajednici

EU
CARES.

#YOUTH

KUTIJE ZA IDENTITET

ISTRAŽITE VIŠE ASPEKATA LIČNOG
IDENTITETA I PROMOVIŠITE
RAZUMEVANJE MEĐU UČESNICIMA

Pozovite porodice da podele priče, artefakte ili tradicije koje predstavljaju njihovo kulturološko nasleđe

Kreirajte pripovedački krug gde porodice naizmenično dele i slave svoje jedinstvene priče

Podstaknite pitanja i diskusije koje naglašavaju sličnosti i različitosti među pričama

Kreirajte strukturisani krug koji omogućava učesnicima da podele svoja mišljenja o opraštanju

Ohrabrite otvorenu i iskrenu diskusiju

Podstaknite diskusiju o izazovima i prednostima opraštanja tokom konflikata

EU
CARES.

#YOUTH

PRIPOVEDAČKI KRUG PORODIČNOG NASLEĐA

ISTRAŽITE I PROSLAVITE KULTUROLOŠKO
NASLEĐE PORODICA U ZAJEDNICI

EU
CARES.

#YOUTH

KRUG OPRAŠTANJA

ISTRAŽITE KONCEPT OPRAŠTANJA I
NJEVOU ULOGU U RESTORATIVNOM
PROCESU

EU
CARES.

#YOUTH

VREMENSKA LINIJA ŽIVOTA

CILJEVI

SAMOREFLEKSIJA

Pripovedanje vremenske linije života ohrabruje pojedince da razmisle o svojim prošlim iskustvima, izborima i rastu tokom vremena

FORMIRANJE IDENTITETA

Doprinosi razvoju ličnog identiteta naglašavajući ključne momente koji su oblikovali osećaj sebe.

IZGRADNJA VEZA

Podstiče povezivanje i empatiju kroz deljenje ličnih iskustava i emocija sa drugima

Mladi ljudi

Srednje

2 sata

Facilitatori vode računa o trećoj
fazi aktivnosti

VREMENSKA LINIJA ŽIVOTA

PRVA AKTIVNOST

Okupite učesnike u prijatnom
prostoru i obezbedite ih sa
papirima i bojicama

Zamolite ih da na papiru predstave
svoj život sa ključnim događajima
(pozitivna i negativna iskustva)

Podstaknite razmišljanje o
zajedničkim temama i razlikama,
omogućavajući grupnu diskusiju

VREMENSKA LINIJA ŽIVOTA

PRVA AKTIVNOST

Mladi ljudi migrantskog porekla

Srednje

2 sata

Facilitatori treba da osiguraju
održavanje pozitivnosti i
sigurnog prostora

VREMENSKA LINIJA ŽIVOTA

DRUGA AKTIVNOST

Okupite učesnike u sigurnom prostoru i obezbedite ih sa papirima i bojicama

Zamolite ih da na papiru predstave put koji ih je doveo do velikog dostignuća

Podstaknite razmišljanje o preprekama na koje su naišli, omogućavajući diskusiju u parovima

VREMENSKA LINIJA ŽIVOTA

DRUGA AKTIVNOST

BUDUĆE PRIPOVEDANJE

OBJEKTIVI

INSPIRISANJE PROMENE

Učesnici mogu da zamisle poželjniju budućnost i istaknu puteve za postizanje iste

PODIZANJE SVESTI

O trenutnim poteškoćama zajednice, trenutnim trendovima i mogućnostima

NEGOVANJE MAŠTE

Predstavljanjem spekulativnih scenarija, pripovedači izazivaju konvencionalno razmišljanje i inspirišu nove ideje i perspektive.

Mladi aktivisti

Finalno

2 sata

Facilitatori stimulišu diskusiju proaktivnim intervenisanjem u debati

BUDUĆE PRIPOVEDANJE

PRVA AKTIVNOST

Pokrenite diskusiju o aktuelnim društvenim pitanjima, koristeći flipčart za zapisivanje ključnih tema

Podelite učesnike u male grupe. Dodelite problem svakoj grupi i zamolite ih da zamisle rešenje

a) Koje promene su se desile?
b) Kako je to uticalo na zajednice?

Pozovite svaku grupu da kreiraju vizualni prikaz njihove budućnosti i pokrenite grupnu diskusiju o čestim izazovima

Mladi članovi zajednice i predstavnici lokalnih vlasti

Finalno

3 sata

Facilitatori osiguravaju efektivno predstavljanje zajednica

Pokrenite diskusiju o trenutnim izazovima s kojima se suoči predstavljena zajednica

Pokrenite diskusiju o budućim perspektivama željenim od strane predstavljene zajednice

Pokrenite diskusiju između dve komponente i vizuelno predstavite zajedničke osnove

Predstavnici vlasti učestvuju u stvaranju okvira budućih akcija

BUDUĆE PRIPOVEDANJE

PRVA AKTIVNOST

BUDUĆE PRIPOVEDANJE

DRUGA AKTIVNOST

BUDUĆE PRIPOVEDANJE

DRUGA AKTIVNOST

PRIPOVIJEDA E OČI U OČI

CILJEVI

GRAĐENJE VEZA

Pripovedanje oči u oči uspostavlja duboku i smislenu vezu između pripovedača i slušaoca

IZRAŽAVANJE EMOCIJA

Emocije su iskazane kroz reči, ali i kroz neverbalnu komunikaciju

JAČANJE EMPATIJE

Aktivno učešće omogućava svim učesnicima da razviju empatiju, saosećanje i razumevanje

Mladi ljudi

Inicijalno

1 sat

Facilitatori osiguravaju rotaciju, neguju siguran prostor i proaktivno slušanje

PRIPOVEDANJE OČI U OČI

PRVA AKTIVNOST

Učesnici se uparuju, facilitatori ohrabruju različitost u parovima

Pozovite učesnike da podele ličnu priču sa svojim partnerom i podsetite ih da održe kontakt očima

Partneri se rotiraju i praktikuju aktivno slušanje i kontakt očima. Zatvaranje kolektivnim refleksijama.

PRIPOVEDANJE OČI U OČI

PRVA AKTIVNOST

Mladi ljudi iz različitih
kulturoloških pozadina

Inicijalno

30 minuta

Facilitator daje dobar početni input za
priču i pomaže da se koriguje kurs ako
je to potrebno

PRIPOVEDANJE OČI U OČI

DRUGA AKTIVNOST

Učesnici sede u krugu. Jedna osoba
počinje priču sa jednom ili dve rečenice.

Osoba sa njene leve strane nastavlja
priču sa jednom ili dve rečenice, dodajući
na to što je prva osoba rekla.

Nastavite u krugu, tako da svaka osoba
doda po jednu rečenicu priči.

Priča se završava kada se krug završi ili
se može nastaviti još jedan krug.

PRIPOVEDANJE OČI U OČI

DRUGA AKTIVNOST

PODKASTI

CILJEVI

OJAČAVANJE

Stvaranje podkasta
pomaže učesnicima da se
osećaju kao akteri svojih
priča. To je podsticaj za
vraćanje kontrole.

EKSPRESIJA

Podkasti omogućavaju
učesnicima da koriste svoja
osećanja da kreiraju nešto
što cene. Ovo im može
pomoći da se pomire sa
njima.

GRAĐENJE ZAJEDNICE

Podkasti spajaju slušaoce
koji dele zajednička
iskustva. Oni neguju
pripadanje i kolektivnu
refleksiju.

Mladi ljudi iz iste zajednice

Srednje

4 do 6 sati podjeljenih u tri
koraka

Facilitator treba da prati i podržava
svaku grupu tokom procesa

PODKASTI

PRVA AKTIVNOST

Podelite učesnike u grupe i zamolite ih
da identifikuju običaj, događaj ili
tradiciju koji definišu njihovu zajednicu

Svaka grupa zapiše set kratkih
otvorenih pitanja o izabranoj temi

Svaki učesnik treba da intervjuiše i
snimi starijeg člana zajednice dok
odgovara na pitanja

Grupa snima podkast dodajući njihove
uvide u snimke. Finalni proizvod ne
sme biti duži od 20 minuta

PODKASTI

PRVA AKTIVNOST

Mladi ljudi iz istog grada

Finalno

4 sata

Facilitator daje savete o tome kako
učiniti naraciju delotvornom i
koristiti alat na najbolji mogući način

PODKASTI

DRUGA AKTIVNOST

Podelite učesnike u grupe i zamolite ih da izaberu građevinu ili grad da personifikuju.

Svaka grupa priča o scenariju o istorijskom događaju koji je promenio grad, pričaju priču kroz perspektivu građevine

Vreme za snimanje: obezbedite grupama neophodne alatke. Svaka grupa snimi epizodu. Dijalozi između građevina su ohrabreni.

PODKASTI

DRUGA AKTIVNOST

KRUG OPRAŠTANJA

CILJEVI

GRAĐENJE POVERENJA I POVEZANOSTI

Krug stvara bezbedno i podržavajuće okruženje da bi se učesnici otvoreno izrazili

NEGOVANJE EMPATIJE I PROMOVISANJE ZACELJENJA

Slušajući jedni druge učesnici obrađuju svoja osjećanja povrijeđenosti, ljutnje i krivice i razvijaju empatiju

OHRABRENJE SAMOREFLEKSIJE

Deljenje priča opraštanja ohrabruje učesnike da razmisle o svojim stavovima i ponašanjima

Mladi ljudi koji se već poznaju i veruju jedni drugima

Srednje

1 sat

Facilitator mora da stvori siguran prostor za deljenje

KRUG OPRAŠTANJA

PRVA AKTIVNOST

Pitajte učesnike da razmisle o situaciji kad su oprostili nekome ili je njima oprošteno

Pozovite učesnike da naizmenično dele svoje priče o opraštanju u krugu

Nakon svake priče, odvojite vreme za refleksiju i diskusiju u grupi. Zaključite aktivnost sa finalnom refleksijom o podeljenim pričama.

Mladi ljudi migrantskog porekla

Srednje

3 sata

Facilitatori uspostavljaju osnovna pravila: poverljivost, aktivno slušanje, lično iskustvo

Vođena meditacija. Učesnici dele lične priče povezane sa opraštanjem u kontekstu migracija

Facilitatori otvaraju diskusiju istražujući različite aspekte: empatiju, saosećanje, opraštanje i otpuštanje

Učesnici izražavaju svoje misli i emocije kroz umetnost (crtanje, slikanje, kolaž). Završna sesija sa jednom rečju koja opisuje iskustvo

KRUG OPRAŠTANJA

PRVA AKTIVNOST

KRUG OPRAŠTANJA

DRUGA AKTIVNOST

KRUG OPRAŠTANJA

DRUGA AKTIVNOST

PORODIČNO NASLEĐE

CILJEVI

OČUVANJE KULTURNOG IDENTITETA

Pomaže prenošenju kulturnog identiteta sa jedne generacije na drugu, održavajući rituale, jezik i prakse živima

PROMOVISANJE OTPORNOSTI I PRILAGODLJIVOSTI

Porodične priče uključuju priče otpornosti u suočavanju sa nedaćama i inspirišu otpornost, ojačavajući ih

ZACELJENJE

Priznavanjem istorijskih uvreda ili porodičnih rascapa, učesnici mogu da nastave ka harmoničnijem odnosu

Mladi ljudi

Srednje

2 sata

Facilitatori objašnjavaju koncept porodičnog nasleđa i njegov značaj u razumevanju identiteta

Facilitatori dele kratku ličnu priču o svom porodičnom nasleđu da postave ton i ohrabre učešće

Učesnicima su obezbeđeni veliki listovi papira i ohrabreni su da nacrtaju svoje članove porodice i ispričaju priču

Delite anegdote o porodicama. Otvorite diskusiju o iskustvu istraživanja porodičnog nasleđa.

PORODIČNO NASLEĐE

PRVA AKTIVNOST

PORODIČNO NASLEĐE

PRVA AKTIVNOST

Omladinski radnici

Inicijalno

2 sata

Facilitatori osiguravaju
razumevanje i empatiju među
omladinskim radnicima

PORODIČNO NASLEĐE

DRUGA AKTIVNOST

U malim grupama, učesnici dele lične
priče o svom porodičnom nasleđu
fokusravajući se na tradicije

Otvorene diskusije o tome kako priče
utiču na njihov rad sa različitim
populacijama mladih i kako da uključe
kulturološku senzitivnost u svoju praksu

Vođeni brainstorming o izvodljivim
koracima za integrisanje kulturne
kompetencije i cenjenja različitih
porodičnih nasleđa

PORODIČNO NASLEĐE

DRUGA AKTIVNOST

PRIPOVEDANJE U ZAJEDNICI

CILJEVI

PROMOVISANJE DRUŠTVENE KOHEZIJE

Omogućava
marginalizovanim i
nedovoljno
zastupljenim grupama
da im se čuju glasovi i
validiraju iskustva

OČUVANJE KOLEKTIVNOG SEĆANJA

Očuvava i prenosi
kulturološko nasleđe i
tradicije, ohrabrujući
društvenu uključenost

GRAĐENJE OTPORNIH, KOHEZIVNIH I INKLUZIVNIH ZAJEDNICA

Neguje prihvatanje i
ceni različitost u
zajednici

Mladi ljudi različitih etničkih
pozadina

Napredno

2 sata

Facilitatori osiguravaju ne-
osudjujuće i podržavajuće
okruženje

PRIPOVEDANJE U ZAJEDNICI

PRVA AKTIVNOST

Uz vođenje facilitatora, učesnici (koji
su voljni) dele svoje priče o traumi

Otvorena diskusija koja ohrabruje
učesnike da izraze kako su se osećali
tokom pripovedanja

Facilitator zatvara sesiju
izražavajući zahvalnost za
hrabrost i ranjivost

PRIPOVEDANJE U ZAJEDNICI

PRVA AKTIVNOST

Mladi ljudi u riziku od društvene
isključenosti

Inicijalno

2 sata

Facilitatori obezbeđuju
icebrejkere i procedure glasanja

PRIPROVEDANJE U ZAJEDNICI

DRUGA AKTIVNOST

Učesnici učestvuju u
brainstorming sesiji razgovarajući
o potencijalnim temama za mural

Učesnici rade zajedno da skiciraju
grubi obris murala na osnovu
izabrane teme

Sesije slikanja su održane.
Zajednička refleksija o iskustvu i
značenju je održana.

EU
CARES.

#YOUTH

PRIPOVEDANJE U ZAJEDNICI

DRUGA AKTIVNOST

ART TERAPIJA

CILJEVI

EU
CARES.

#YOUTH

OMOGUĆAVANJE IZRAŽAVANJA

Obezbeđuje siguran
prostor za pojedince da
se izraze bez
ograničenja jezika i
verbalne komunikacije

OBRADA TRAUMA

Promoviše rast,
otpornost i
transformaciju kroz
ojačavanje pojedinaca
da istraže nove
perspektive sa
alternativnim rešenjima

OJAČAVANJE KOMUNIKACIJE I KONEKCIJE

Može da omogući
komunikaciju i
konekciju, naročito u
grupnim ili porodičnim
okruženjima

Mladi ljudi

Inicijalno

1 sat i 30 minuta

Facilitator daje kratak uvod o primarnim
i sekundarnim emocijama i podržava
grupu u kreativnoj fazi

EU
CARES.

#YOUTH

ART TERAPIJA

PRVA AKTIVNOST

Zamolite svakog učesnika da nacрта svoj točak emocija, gde svaka emocija ima specifičnu boju

Učesnici pokušavaju da iskažu što više emocija tako što ih spajaju

Pozovite učesnike da podele svoje kreacije i pričaju o njima

Mladi ljudi

Srednje

2 sata

Facilitator obezbeđuje širok spektar materijala: časopise, štampane slike i novine.

Ohrabrite učesnike da izaberu slike koje predstavljaju različite aspekte njih samih, kao što su hobiji, vrednosti, odnosi, ciljevi i snovi.

Podelite papir ili platna učesnicima i pozovite ih da počnu stvarati svoje kolaže. Ohrabrite ih da rasporede slike na papiru na način koji izgleda smisljeno i vizuelno privlačno

Nakon završetka svojih kolaža, pozovite učesnike da razmisle o svojim kreacijama.

ART TERAPIJA

PRVA AKTIVNOST

ART TERAPIJA

DRUGA AKTIVNOST

ART TERAPIJA

DRUGA AKTIVNOST

